

**T.C ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
BAĞIMLILIK VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ADLİ BİLİMLER ANABİLİM DALI
ADLİ PSİKOLOJİ BİLİM DALI**

**ERGENLERİN SUÇ EĞİLİMİ İLE SOSYODEMOGRAFİK
ÖZELLİKLERİ VE ANNE BABA TUTUMLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİ: ZONGULDAK ÖRNEĞİ**

Havagül ASLAN

Doç. Dr. Asil ÖZDOĞRU

İSTANBUL - 2021

T.C ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
BAĞIMLILIK VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ADLİ BİLİMLER ANABİLİM DALI
ADLİ PSİKOLOJİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ERGENLERİN SUÇ EĞİLİMİ İLE SOSYODEMOGRAFİK
ÖZELLİKLERİ VE ANNE BABA TUTUMLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİ: ZONGULDAK ÖRNEĞİ

Havagül ASLAN

174501020

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Asil ÖZDOĞRU

İSTANBUL - 2021

Ek 1. Etik Kurul İzni

www.uskudar.edu.tr

Altunizade Mahallesi Haluk Türksoy Sokak No:14 34662 Üsküdar/İSTANBUL
T: 0216 400 22 22 F: 0216 474 12 56 bilgi@uskudar.edu.tr

**T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI**

SAYI: 61351342/ 2020-122

27/02/2020

**Sayın Dr.Öğr.Üyesi Asil ÖZDOĞRU
(Havagül ASLAN)**

Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunun **29/02/2020** tarihinde yapılan **02 no.lu** toplantısında **"Ergenlerin Suç Eğilimi ile Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki: Zonguldak Örneği"** adlı araştırma projenizin kurum izni getirme koşulu ile şerhli olarak etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Doç. Dr. Cumhur TAŞ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik
Kurulu Başkanı

TEŞEKKÜR

Öncelikle bizlere adli bilimler alanını tanıtan ve bu alanda çalışma imkânı sağlayan Üsküdar Üniversitesi Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü Müdürümüz Sayın Prof. Dr. Sevil ATASOY'a ve beni bu alanda çalışmaya cesaretlendiren değerli hocam Ayşe GÜR TURABOĞLU'na teşekkür ederim.

Tez çalışmam boyunca önerileriyle bana yol gösteren, her türlü desteği sağlayan ve bilgilendirmeleriyle beni aydınlatan değerli danışmanım Doç. Dr. Asil ÖZDOĞRU'ya teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimi boyunca maddi manevi desteğini benden esirgemeyen değerli büyüğüm Yasemin TAŞ'a ve bu süreçte her türlü sorunumda yanımda olan Adila MUSTAFAYEVA ve Feyzanur KOÇYİĞİT'e bana inandıkları ve güvendikleri için sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak iyi bir eğitim almamız için çabalayan canım babam İrfan ASLAN başta olmak üzere sevgili aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Ergenlerin Suç Eğilimi ile Sosyodemografik Özellikleri ve Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki: Zonguldak Örneği**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıklarını, her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih: / /

Havagül ASLAN

ÖZET

Ergenlik kişinin önemli gelişim evrelerinden biridir. Bu dönemde karakter oluşmaya başlar ve kişinin yetişkinlik yaşamını etkiler. Aile ise bireylerin ilk sosyal kurumlarıdır ve bu kurum içerisinde anne babanın yeri çok önemlidir. Anne ve babanın ergen üzerindeki tutumu oldukça önemlidir çünkü bu dönemde kişi rol model olarak anne babasını alır. Bunun yanı sıra ebeveynlerin ergen üzerindeki tutumları sosyal hayatını da etkilemektedir. Psikolojik ve fizyolojik pek çok değişimin yaşandığı bu dönemde ergen farklı risklerle de karşılaşabilir. Bu riskli davranışların sonucu olarak kişi suça eğilim gösterebilir. Bu çalışmanın amacı lise dönemindeki ergenlerin suça eğilimi ile anne baba tutumları arasında ilişkinin araştırılmasıdır.

Araştırmaya Zonguldak ilinde liseye giden 235 öğrenci katılmıştır. Araştırmada Kişisel Bilgiler Formu, Suça Yönelik Davranım Sorunları Ölçeği ve Anne Baba Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde IBM SPSS 21.0 paketi kullanılmıştır. Kavramlar arasındaki ilişkiyi araştırmak için Bağımsız Örneklem T-Testi, Tek Yönlü Anova, Pearson Korelasyon ve Çoklu Doğrusal Regresyon Testi olmak üzere parametrik testler kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular yorumlanırken anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre suça eğiliminin yüksek olduğu, anne babası ayrı yaşayan, sigara ve uyuşturucu kullanan ergenlerin suça eğiliminin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Koruyucu-istekçi anne baba tutumu ile suça eğilim arasında ters yönlü bir ilişki bulunurken otoriter anne baba tutumu ve demokratik anne baba tutumu ile suça eğilim arasında doğrusal bir ilişki tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Anne Baba Tutumu, Ergenlik, Suça Eğilim

*Relationship Between Adolescents' Criminal Tendencies and Sosyodemographic
Characteristics and Parental Attitudes: Case of Zonguldak*

ABSTRACT

Adolescence is one of the important developmental stages of a person. During this period, character begins to form and affects the adult life of the person. Family, on the other hand, is the first social institution of individuals and the place of parents in this institution is very important. The attitude of the mother and father towards adolescent is very important because in this period, the person takes his parents as a role model. In addition, parents' attitudes towards adolescents also affect their social life. In this period of psychological and physiological changes, adolescents may face different risks. As a result of these risky behaviors, the person may be prone to crime. The aim of this study is to investigate the relationship between adolescents' criminal tendency and parental attitudes in high school.

235 high school students in Zonguldak province participated in the study. Personal Information Form, Criminal Behavior Problems Scale and Parents Attitude Scale were used in the study. IBM SPSS 21.0 package was used for data analysis. Parametric tests including Independent Sample T-Test, One-Way Anova, Pearson Correlation and Multiple Linear Regression Test were used to investigate the relationship between concepts. While interpreting the findings obtained as a result of the research, the significance level was taken as 0.05.

According to the results of the study, it was determined that male students have a higher tendency to crime than female students, adolescents whose parents live separately, smoke and use drugs have a higher tendency to crime. While there was a negative relationship between protective-willing parental attitude and tendency to crime, a linear relationship was found between authoritarian and democratic parental attitudes and tendency to crime.

Keywords: Parental Attitudes, Adolecence, Criminal Tendency

İÇİNDEKİLER

Ek 1. Etik Kurul İzni	iii
TEŞEKKÜR	i
YEMİN METNİ	ii
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TABLolar DİZİNİ	v
BÖLÜM I - GİRİŞ	1
1.1 Problem	1
1.2 Araştırmanın Amacı	1
1.3 Araştırmanın Önemi	2
1.4 Tanımlar	2
1.5 Varsayımlar	2
1.6 Sınırlılıklar	3
BÖLÜM II – GENEL BİLGİLER	4
2.1 Ergenlik	4
2.1.1 Tanım ve Özellikler	4
2.1.2 Ergenliğin Evreleri	5
2.1.2.1 Erken Ergenlik	5
2.1.2.2 Orta Ergenlik	6
2.1.2.3 Geç Ergenlik	7
2.1.3 Ergenlikte İlişkiler	7
2.1.4 Ergenlikte Riskli Davranışlar	8
2.2. Anne Baba Tutumları	10
2.2.1 Tanım ve Özellikler	10
2.2.2 Anne Baba Tutum Türleri	11
2.2.2.1 Demokratik Anne Baba Tutumu	11
2.2.2.2 Koruyucu-İstekçi Anne Baba Tutumu	12
2.2.2.3 Otoriter Anne Baba Tutumu	12
2.2.2.4 Diğer Anne Baba Tutumları	13
2.2.3 Ergenlik ve Anne Baba Tutumları	14
2.3 Suç	17
2.3.1 Tanım ve Özellikler	17
2.3.2 Ergen Suçluluğu	18
2.3.2.1 Türkiyede ve Dünyada Ergen Suçluluğu	20

2.3.2.2 Ergeni Suça İten Sebepler	22
2.3.3 Ergenlik, Anne Baba Tutumu ve Suç	22
BÖLÜM III – YÖNTEM	26
3.1 Araştırma Modeli	26
3.2 Evren ve Örneklem	26
3.3 Veri Toplama Araçları	26
3.3.1 Kişisel Bilgiler Formu	26
3.3.2 Ergenlerde Suça Yönelik Davranım Sorunları Ölçeği.....	26
3.3.3 Anne Baba Tutum Ölçeği	27
3.4 Verilerin Toplanması	27
3.5 Verilerin Analizi	28
BÖLÜM IV – BULGULAR	29
4.1. Betimsel Analizler	29
4.2. İlişkisel Analizler	34
BÖLÜM V – TARTIŞMA	48
5.1. Ergenlerin Sosyodemografik Özellikleri ile Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkilerin Tartışılması	48
5.2 Ergenlerin Sosyodemografik Özellikleri ile Suça Eğilimleri Arasındaki İlişkinin Tartışılması	53
5.3 Ergenlerin Suça Eğilimleri ile Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin Tartışılması	58
BÖLÜM VI – SONUÇ VE ÖNERİLER	61
KAYNAKÇA	63
Ek 2. Kişisel Bilgiler Formu	74
Ek 3. Özgeçmiş	76

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Örneklemin Demografik Bulguları	29
Tablo 2. Örneklemin Aile Birey Durumlarına Dair Bulgular.....	30
Tablo 3. Örneklemin Alışkanlık Değişkenleri Bulguları	31
Tablo 4. Araştırma Ölçekleri Ortalama Puanları.....	31
Tablo 5. Ergenlerde Suça Yönelik Davranım Sorunları Ölçeği 'ne Dair Bulgular.....	32
Tablo 6. Cinsiyet Değişkeni Ortalama Farklılıkları	35
Tablo 7. Yaş Değişkeni Ortalama Farklılıkları	36
Tablo 8. Okul Değişkeni Ortalama Farklılıkları	36
Tablo 9. Sınıf Değişkeni Ortalama Farklılıkları.....	37
Tablo 10. Kardeş Sayısı Değişkenine Dair Ortalama Farklılıkları.....	38
Tablo 11. Hane Gelir Algısı Ortalama Farklılıkları.....	38
Tablo 12. Anne ile Birlikte Yaşama Durumu Ortalama Farklılıkları	39
Tablo 13. Anne Çalışma Durumu Ortalama Farklılıkları	39
Tablo 14. Anne Eğitim Durumu Ortalama Farklılıkları	40
Tablo 15. Babanın Hayatta Olma Durumu Ortalama Farklılıkları.....	40
Tablo 16. Baba ile Birlikte Yaşama Ortalama Farklılıkları	41
Tablo 17. Baba Çalışma Durumu Ortalama Farklılıkları	41
Tablo 18. Baba Eğitim Durumu Ortalama Farklılıkları.....	42
Tablo 19. Anne ve Baba Birlikte Yaşama Ortalama Farklılıkları	42
Tablo 20. Örneklemin Düzenli Olarak Spor Yapma Ortalama Farklılıkları	43
Tablo 21. Örneklemin Sigara Kullanımı Ortalama Farklılıkları.....	44
Tablo 22. Örneklemin Okul Dışı Aktivite Ortalama Farklılıkları.....	44
Tablo 23. Araştırma Ölçekleri Korelasyon Analizi.....	45
Tablo 24. Suça Eğilimi Yordayan Unsurlar.....	46

BÖLÜM I - GİRİŞ

Bu bölümde çalışmanın araştırma problemi, araştırma amacı, araştırmanın önemi, araştırma soruları, tanımlar, varsayımlar ve sınırlılıklar sunulmaktadır.

1.1 Problem

Çocuğun yetişkinliğe adım attığı dönem olan ergenliğin sağlıklı ve problemsiz atlatılabilmesinde ailenin etkisi çok büyüktür. Hem rol model aldığı hem de ilgisini istediği ebeveynlerden gördüğü tutum ve davranışlar, ergenin kişilik gelişiminde büyük ölçüde etkilidir. Ebeveynlerinden aldığı destek veya gördüğü sert tutumlar sonucunda ergenin karakteri olumlu ya da olumsuz etkilenebilmektedir. Ebeveynleri tarafından yeterli ilgiyi gören ergenlerin ruh sağlığının daha iyi olduğu ve daha özgüvenli olduğu söylenebilirken, ilgisiz anne baba ile büyüyen ergenlerin istedikleri ilgiyi farklı ortamlarda aradığı ve kötü sonuçlarla karşılaştığı söylenebilir.

Irmak'a (2014) göre, suç işleme oranlarının ergenlik döneminde daha yoğun olduğu bilinmekte ve yetişkin suçluların daha iyi anlaşılabilmesi için ergenlik dönemi özellikleri bilinmelidir. Ergenlik döneminde kişinin suça eğilimine etki edebilecek bazı dönemsel özelliklerin yanı sıra çevresel ve ailesel faktörler de göz önünde bulundurulmalıdır.

Yapılan kesitsel ve boylamsal araştırmalar incelendiğinde ihmalkâr, tutarsız, gevşek, şiddetli ve cezalandırıcı disipli yöntemlerinin ergen suçluluğunu yordayıcı olduğu sonucuna ulaşılabilir. Olumsuz anne baba tutumları ergende antisosyal davranışları pekiştirebilirken olumlu ebeveyn tutumları ergenin olumlu sosyal davranışlar geliştirmesine katkıda bulunmakta ve bu da ergenin suça yönelmesinde koruyucu bir faktör olabilmektedir (Aksel ve Irmak, 2014).

Bu doğrultuda araştırmanın problemi, lise dönemindeki ergenlerin suç eğilimi ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Zonguldak ili Alaplı, Ereğli ve Gökçebey ilçelerinde liseye gitmekte olan ergenlerin suç eğilimi ile sosyodemografik özellikleri ve anne baba tutumlarının demokratik, koruyucu-istekçi ve otoriter alt boyutları ile ilişkisinin araştırılmasıdır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Ergenlerde demografik özellikler ile suç eğilimi arasında ilişki var mıdır?
2. Ergenlerde demografik özellikler ile anne baba tutumları arasında ilişki var mıdır?
3. Ergenlerde suç eğilimi ile anne baba tutumları arasında ilişki var mıdır?

1.3 Araştırmanın Önemi

Ergenlik, kişinin gelişim aşamalarında önemli bir evredir. Bu dönemde kişi hem fiziksel hem de psikolojik olarak pek çok değişim yaşamaktadır. Bu değişimlerle birlikte sosyal hayatında da farklılıklar görülmektedir. Anne baba ile ilişkileri yeniden şekillenirken akran grubu ve yakın ilişkiler konusunda da değişiklikler görülmektedir. Bu süreçte farklı risk faktörleri ile karşılaşan kişi bazı suç davranışlarına yönelebilir.

Anne ve babanın kişilik gelişiminde yadsınamaz bir yeri vardır ve ergenlik gibi önemli bir dönemde ailenin tutumu kişinin davranışları üzerinde önemli bir etkidir. Olumsuz tutumlar ergeni aileden uzaklaştırıp suç eğilimine sebep olabileceği gibi olumlu tutum sergilemek de ergeni bu tür risk davranışlarından koruyabilir. Bu alandaki çalışma sayısının az olması nedeniyle anne baba tutumları ve ergenlerdeki suç eğilimi arasındaki ilişkiyi incelemek önem kazanmaktadır.

1.4 Tanımlar

Ergenlik: Bu çalışmada çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemini ifade eder.

Anne Baba Tutumu: Bu çalışmada anne ve babaların çocuklarına karşı sergiledikleri tutum, davranış ve ilişkilerini ifade etmek için kullanılmıştır.

Suç Eğilimi: Kanuna aykırı hareketlerde bulunma eğilimi, olası suç işleme durumunu ifade eder.

1.5 Varsayımlar

Araştırmaya katılan örneklem evreni temsil etmektedir.

Çalışmaya katılan öğrenciler ölçek sorularını amacına uygun, yansız ve samimi bir şekilde cevaplamışlardır.

1.6 Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıda sıralanmıştır:

- Bu çalışma Zonguldak ilinde bulunan üç ilçede liseye giden öğrenciler ile sınırlıdır.
- Bu çalışma zaman olarak 2019-2020 eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır.
- Elde edilen bulgular Ergenlerde Suça Yönelik Davranım Sorunları Ölçeğinin ölçtüğü sorularla sınırlıdır.
- Elde edilen bulgular Anne Baba Tutum Ölçeğinin ölçtüğü sorularla sınırlıdır.

BÖLÜM II – GENEL BİLGİLER

Bu bölümde araştırma çerçevesinde kullanılan ergenlik, anne baba tutumları ve suç kavramlarının alanyazın incelemesi sonucunda elde edilen bilgilere yer verilmiştir.

2.1 Ergenlik

Bu kısımda araştırma içerisinde incelenen ergenlik kavramının tanımı, özellikleri, evreleri ve ergenlikteki riskli davranışlar hakkında yapılan alanyazın incelemesi yer almaktadır.

2.1.1 Tanım ve Özellikler

Latince “adolescere” (büyümek, olgunlaşmak) kelimesinden gelen ergenlik, çocukluktan erişkinliğe geçişte fiziksel, biyolojik ve psikolojik olarak hızlı değişimlerin gözlemlendiği “ara dönem” olarak tanımlanabilir. Birey bu dönemde ne çocuk kalabilmiştir ne de tam bir yetişkin olabilmiştir (Yavuzer, 2013). Öte yandan UNESCO ergenliği, bireyin öğrenim hayatına devam edip hayatını kazanmaya çalıştığından ekonomik bağımsızlığını elde edemediği ve medeni durumunun da bekar olduğu 15-25 yaş arası dönem olarak ifade ederken Dünya Sağlık Örgütü bu dönemi 10-19 yaş arasındaki genç insanlar olarak tanımlamıştır (Koç, 2003).

Batı literatüründe “adolescent” kelimesinin karşılığı olan “ergen” kavramı bireylerde görülen devamlı ve hızlı değişimlerin meydana geldiği evreyi tanımlayan bir süreci ifade etmektedir (Yavuzer, 2013). Fiziksel gelişimin yanında biyolojik olarak da fizyolojik değişimlerin ve hormonal dengesizliğin görüldüğü ergenlik dönemi bir olgunlaşma dönemidir (Kaplan ve Sadock, 2015). Biyolojik ve psikolojik değişikliklerin tetiklediği cinsel ve psikososyal olgunlaşma ile başlayan ergenlik dönemi kişinin sosyal üretkenliğini, kimliğini ve özerkliğini kazandığı zaman sona erer (Derman, 2008; Akçan Parlaz ve ark. 2012).

Bu süreçte meydana gelen değişimler ve bunların getirdiği bazı görevlerin sorumluluğu ergenleri pek çok farklı açıdan etkileyebilir (Paus ve ark., 2008). Bireyin duygusal olarak en fazla çelişki yaşadığı dönem ergenlik dönemidir. Ergen bu dönemde kimliği, varoluşu, amacı, inanışları hakkında sorularla başa çıkmaya çalışır. Hem toplum

içinde kabul görmeye çalışırken hem de kendisi ile ilgili izler bırakmak ve kendini topluma kabul ettirmek ister (Kılıç, 2013).

İnsan gelişiminin en önemli evrelerinden biri olan ergenlik dönemi çocukluğun bitişi, yetişkinliğin ise başlangıç dönemi olarak ele alınabilir. Çocukluğun tam olarak ne zaman bittiği ve yetişkinliğe ne zaman adım atıldığı net olmamakla birlikte insan gelişiminin biyolojik, psikososyal veya toplumsal durumuna göre değişkenlik gösterebilmektedir (Yavaş, 2012). Ülkemizde kızlarda 10-12 yaşlarında başlayan ergenliğin erkeklerde ise 12-14 yaşlarında başladığı ve genellikle 21-24 yaşlarında sona erdiği söylenebilir. (Törüner ve Büyükgöncü, 2012) Bu dönem içinde ergen gelişimini daha iyi anlayabilmek için ergenlik dönemi erken ergenlik, orta ergenlik ve geç ergenlik olmak üzere üç dönemde incelenebilir (Ocakçı, 2015; Törüner ve Büyükgöncü, 2012).

2.1.2 Ergenliğin Evreleri

2.1.2.1 Erken Ergenlik

11-14 yaş aralığını kapsayan erken ergenlik döneminde boy uzaması, vücut ağırlığında artış, ikincil cinsiyet gelişimi gibi fiziksel ve fizyolojik değişimlerin hızlı olduğu görülür. Bu hızlı değişim beden yapısında da farklılıklara sebep olur. Bu ani değişikliklere uyum sağlamakta zorlanan ergen bunları benimseyemez ve çevresinde bulunanlara karşı beklenmedik davranış ve tepkiler gösterebilir (Arıkan ve ark., 2013; Ocakçı, 2015). İkincil cinsiyet özellikleri kızlarda memelerde büyüme ve pubik kılların çıkması olarak gözlemlenirken erkeklerde genital organ ve testislerde büyüme şeklinde görülebilir (Holland-Hall ve Burstein, 2002). Kızlarda bu değişimler erkeklere kıyasla iki yıl kadar erken başlayabilir (Kulaksızoğlu, 2014). Bu dönemde ergenler beden görünüşleriyle fazla ilgilenir ve meydana gelen hızlı değişimlere ayak uydurmaya çalışırlar (Derman, 2008). Erken ergenlik dönemindeki ani değişimler erkeklerde daha olumlu sonuçlar doğururken, kızlar bu dönemde akran ilişkilerinde zorluk yaşayabileceklerini düşünerek düşük benlik saygısı, yüksek depresyon oranı, anksiyete ve yeme bozuklukları gibi durumlarla karşılaşabilmektedir (Arıkan ve ark., 2013; Behrman ve ark., 2000; Ocakçı, 2015).

Bu dönemde ergen hala aileye bağımlı gibi görünse de aslında bu duygulardan sıyrılmaya çalışır ve ailesinin değişime direnen tutumlarından sürekli şikâyet eder. Bu sebeple yeni rol modeller bulmak ister ve bu modelleri de dışarıda arar. Bu yeni rol

modeller öğretmenler veya sosyal çevreden birileri olabileceği gibi aktörler, şarkıcılar, sporcular ve hatta bazen suçlu kişiler bile olabilir. Bunların yanı sıra erken ergenlik dönemindeki ergenler artık ebeveynleri yerine arkadaşlarına bağlanmayı (attachment) seçebilir (Özçelik ve Karamustafaoğlu, 2002).

Erken ergenlik döneminde büyük değişimler yaşayan ergenler ebeveynleri ve sosyal çevre tarafından ne çocuk olarak görülmemekte ne de tam bir yetişkin olarak görülmektedirler. Bu durum ebeveyn ve sosyal çevredeki kişiler için ergenin yapabilecekleri konusunda fikir yürütememesine sebep olmaktadır (Kulaksızoğlu, 2014).

Özerklik karşısındaki merakları nedeniyle bu dönemdeki ergenler kurallara aykırı hareket edebilir ve kuralların küçük düşürücü olduğunu düşünebilirler. Kurallara karşı gelmek düşüncesiyle bazı riskli davranışlar sergileyebilir ve alkol, sigara, uyuşturucu madde kullanımı gibi eylemlerde bulunabilirler. Arkadaşlık ilişkilerinin önem kazandığı bu evrede ergen ilgi alanlarını, hareketlerini, giyim kuşamını içinde bulunduğu arkadaş ortamına göre şekillendirebilir (Kaplan ve Sadock, 2015). Arkadaş ortamında sosyalleşmek isteyen ergen, içinde bulunduğu arkadaş grubuyla birlikte hareket etmek ister ve ailesine başkaldırabilir. Böyle bir durum ergende bağımsızlık ve itaat arasında duygu karmaşası yaşamasına sebep olabilir. Bu duygu karmaşası ergen için bilişsel gelişimi daha karışık duruma getirebilir (Behrman ve ark., 2000; Ocakçı, 2015).

2.1.2.2 Orta Ergenlik

15-17 yaş aralığına denk gelen orta ergenlik dönemi, ergenin yeni bedenine alıştığı ve daha konforlu hareket edebildiği bir evredir. Ergen bu dönemde yeni bedenine uygun kişilik aramaya başlar. Bu dönemde bağımsızlık isteği artan ve ailesinden uzaklaşmaya çalışan ergen, kendinde her şeyi yapabilme potansiyeli görür ve ailesiyle özerklik konusunda anlaşmazlığa düşebilir (Hockenberry, 2011; Ocakçı, 2015). Bu sebeplerden ötürü bu dönem ebeveynler tarafından ergen gelişimi sürecinde hayal kırıklığı evresi olarak nitelendirilebilir (Arıkan ve ark., 2013; Behrman ve ark., 2000).

Aileden uzaklaşma ve kendi arkadaş çevresi ile vakit geçirmek isteyen ergen bu otonomi isteğini ebeveynlerine kabul ettirmek için uğraşır (Kaplan ve Sadock, 2015). Bunun yanı sıra, akran grubundan gördüğü baskı ile bir gruba üye olma ve diğer gruplardan korunma isteği hissedebilir. Bu durum ergen için risk durumu oluşturabilecek ergen çetelerine girme düşüncesi yaratabilir (Arıkan ve ark., 2013).

Orta ergenlik döneminde cinsel anlamda ergen kendini keşfetmeye başlar ve bu durum karşı cinsle olan ilişkilere yansiyabilir. Bu dönemde ergenler ilgi duydukları kişiye hislerini belli edebilir ancak karşı cinsle arkadaşlıklarını uzun süreli tutamazlar. Cinsel olarak kendi çekiciliklerini tecrübe etmek isteyebilirler. Kendilerinde her şeyi başarabilme gücü gören ergenler riskli durumlarla karşı karşıya kalabilirler (Ocakçı, 2015; Törüner ve Büyükgönenç, 2012; Kaplan ve Sadock, 2015).

2.1.2.3 Geç Ergenlik

Ergenliğin son evresi olan geç ergenliğin 18 yaşında başladığı ve 20li yaşlarda son bulduğu söylenebilir. Bu dönemde ergen artık ilgi ve becerilerini daha iyi bilir, kendi tercihlerini yapma konusunda daha karardır. Ailesinden ve sosyal çevresinden gördüğü müdahaleci davranışlar azalmıştır (Kulaksızozğlu, 2014).

Erişkinliğe çok yaklaştığı bu dönemde ergen gelecek hayatında önemli yeri olan meslek seçimi, iş tercihi, eş seçimi gibi konularda gerçekçi tutum sergiler (Ocakçı, 2015). Bu dönemde özerkliği artan ergen, hem fiziksel hem duygusal olarak ailesinden ayrılır (Holland-Hall ve Burstein, 2002). Arkadaşlık ilişkilerinin önemini yitirdiği geç ergenlik döneminde bireysel ilişkiler önemli hale gelir ve samimi ilişkiler ergenin kişiliğini şekillendirmede önemli rol oynar. Karşı cinsle kısa süreli olan ilişkileri artık daha uzun süreli, samimi ve sevgi doludur (Ocakçı, 2015).

2.1.3 Ergenlikte İlişkiler

Ergenlik dönemindeki değişimler fizyolojik değişimlerle sınırlı kalmamakta, kişiyi psikososyal olarak da etkilemektedir. Bedenindeki değişimlere uyum sağlamaya çalışan ergen diğer yandan aile ilişkileri, akran ilişkileri ve yeni yeni gelişmekte olan romantik ilişkilere de ayak uydurmaya çalışmaktadır.

Çocukluktan ergenliğe geçişte kuşkusuz anne baba ilişkileri önemli değişiklikler göstermektedir. Çocukluk döneminde daha çok ebeveynin yönlendirici olduğu görülürken ergenlikle birlikte kişi özerkliğini kazanmaya çalışmakta ve aileden uzaklaşmaya başlamaktadır (Kaplan ve Sadock, 2015).

Öte yandan ergenlerdeki değişime bağlı olarak anne babaların davranışları da değişebilmektedir. Kültürden kültüre değişiklik gösteren bu durum bazı ailelerde çatışma şeklinde görülürken, bazı aileler durumu doğal bir süreç olarak kabul etmekte ve ona göre davranmaktadır (Çalış, 2019). Bunun yanı sıra, yapılan araştırmalarda ergenlerin anne ve

babalarından bekledikleri ilgiyi göremedikleri ve aileleri tarafından anlaşılamadıklarını ifade ettikleri görülmüştür (Uruk ve Demir, 2003). Bu açıdan değerlendirildiğinde ergenlerin anne babalarıyla olumlu ilişkiler kurması diğer sosyal ilişkilerinin de sağlıklı olmasını sağlamaktadır (Batıgün ve Say, 2016).

Aileden uzaklaşmaya başlayan ergenler bu dönemde daha çok akranlarıyla vakit geçirmeyi tercih eder (Aydın,1997). Sullivan’a (1953) göre akran ilişkisi ergenlik döneminde çok önemli bir ihtiyaçtır. Samimiyete dayalı arkadaşlıkların ergen ilişkilerinde bu ihtiyacın karşılanmasında önemli bir yeri vardır (Büyüksahin Çevik, 2007). Hayata dair değerler anne babadan geliyor gibi görünse de ergenler sosyal ilişkilerde karşılaştıkları sorunları ebeveynlerinin yanı sıra yakın ilişki kurdukları arkadaşlarıyla da paylaşmaktadır (Demir, Baran ve Ulusoy, 2005).

Bir akran grubu tarafından kabul edilmek ergenin özgüveni ve sosyal hayatında sağlıklı birey olabilmesi açısından önemlidir. Bu bağlamda akran ilişkilerinin ergenlerin mutluluğunu yordayıcı bir etken olduğu söylenebilir (Köse, 2015). Öte yandan, akran ilişkileri ergenler için olumlu kişilik gelişimine katkıda bulunabileceği gibi, ergeni şiddet ve suç davranışlarına yönlendirebilir (Uluğtekin,1991; Çalık ve Kurt, 2006).

Ergenlik döneminde gündeme gelen diğer bir konu ise yakın ilişkilerdir. Flört etmek ve bu konuda düşünmek ergenlerin fazlaca vakit harcadığı konulardan biridir (Collins, Welsh ve Furman, 2009; Connolly ve McIsaac, 2009). Karşı cinse ilgi duymaya başlayan ergenler için flört kavramı yakın arkadaşlık konusunda tecrübe ortamı, yeni arkadaş edinme şekli, bir statü kaynağı ya da bir eğlenme aracı olabilir (Santrock, 2015).

2.1.4 Ergenlikte Riskli Davranışlar

Ergenlik hakkında çalışan ilk kişi G.Stanley Hall’dır ve bu dönemi “fırtına ve stres” dönemi olarak tanımlamıştır. Ergenliğin çocukluktan yetişkinliğe geçiş evresi olması ve bu dönemde yaşanan problemlerin çok olması bu tanımlı yapmasında etkili olmuştur (Arnett, 1999; Gallatin, 1995). Ergenlikle birlikte yeni bir döneme giren kişi yaşadığı değişimlerle hayatına yeni deneyimler katmaya başlar, farklı tecrübeler edinmeye çalışır ve bu değişimler kimi zaman riskli davranışların ortaya çıkmasına sebep olabilir.

Ergenlerin iyi olma durumlarını tehdit eden ve yetişkinlikte sorumluluk sahibi bireyler olmalarını engelleyen davranışlar ergenler için riskli davranışlar olarak tanımlanabilir (Lindberg, Boggess, Porter ve Williams, 2000). Antisosyal davranışlar, okul terki, intihar eğilimi, alkol, sigara ve madde kullanımı ergenlikte karşılaşılan riskli davranışlar olarak sıralanabilir.

Antisosyal davranış toplumsal ilkelere, normlara ve değerlere karşı gelmek olarak tanımlanabilir (Gençtanırım-Kuru, 2010). Kavram olarak bakıldığında saldırganlık, hırsızlık, eşyalara zarar verme ve hatta vandalizm gibi davranış türlerini kapsamaktadır (Gençtanırım-Kuru, 2010). Jessor'a (1991) göre fiziksel şiddet içerikli davranışlar, evden veya okuldan kaçma, bilinçli bir şekilde başkalarının eşyalarına zarar verme gibi davranışlar antisosyal davranışlardır.

Antisosyal davranışların özellikle ergenlik döneminde artış gösterdiği belirtilmektedir. Statü suçu olarak bilinen okula gitmeme, evden kaçma, alkol tüketimi gibi davranışlar dâhil edilmese bile mala yönelik ve şiddet içerikli suçların ergenlik döneminde arttığı, lise yıllarında zirveye çıktığı fakat genç yetişkinlik döneminde düşüş gösterdiği ifade edilmektedir (Steinberg, 2007).

Ergenler için riskli davranış olarak nitelendirilebilecek olan bir diğer kavram ise okul terkidir. Bir öğrencinin mezun olmadan veya devam ettiği programı tamamlamadan okulu bırakması okul terki (okuldan ayrılma) olarak tanımlanmaktadır (McWhirter ve McWhirter, 2004). Okul, ergenlerin sağlıklı gelişim gösterebilmeleri açısından önemlidir. Bu açıdan bakıldığında okul terki ergenlik dönemindeki gençlerin hayatını pek çok alanda olumsuz şekilde etkileyebilecek bir davranış şeklidir. Mezun olmadan okuldan ayrılma, ergen için mesleki ve sosyal hayatta farklı problemler yaşamasına sebep olmakta ve ergenin gelişimini olumsuz etkilemektedir. Farklı sebeplerle bir öğrencinin okulu bırakması hem kendisi için hem toplum için risk oluşturabilir (Gençtanırım Kuru, 2010).

İntihar eğilimi ergenlik döneminde rastlanılan diğer bir riskli davranıştır. Ölümle sonuçlanacağı ölen kişi tarafından bilindiği halde dolaylı ya da doğrudan yapılan herhangi olumlu ya da olumsuz bir davranışın sonucunda meydana gelen ölüm intihar olarak tanımlanmaktadır (Durkheim, 1992). İntihar eğilimi ise kişilerde olan intihar etme riski olarak ifade edilmektedir (Gençtanırım, 2004). Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde giderek artan intihar oranları ergenleri de kapsamaktadır. Amerika'da cinayetler ve kazalardan sonra ergen ölümlerinin sebebi olarak intihar etmek üçüncü sırada yer

almaktadır (CDC, 2001). Dünyada ve Türkiye’de yapılan pek çok çalışma da ergenlik döneminin intihar davranışları açısından riskli bir dönem olduğunu göstermektedir (Gençtanırım Kuru, 2010).

Alkol, sigara ve uyuşturucu maddeler bağımlılık yapıcı maddelerdir. Bu maddeler, beyin işlevleri ve insan bedenini etkilemesi sebebiyle zaman içinde organlara da kalıcı zarar veren, yapay veya doğal olan, yaşamı sürdürmek için gerekli olmayan keyif verici maddelerdir (Semerci, 2007). Sigara ve alkol günümüzde ergenler tarafından kolay ulaşılabilir maddelerdir (Ögel, 2007). Madde kullanımının pek çok sebebi olabileceği gibi, ergenler için daha çok kimlik arayışı ve bağımsızlıklarını kazanma amacıyla yöneldikleri bir davranış olarak ifade edilmektedir (Alikasıfoğlu, 2008). Alkol, sigara ve madde kullanımı ergenlerin hem ruhsal hem fiziksel sağlıklarını kötü etkilemektedir. Ergenlikte pek çok konuda olduğu gibi madde kullanımı konusunda da riskli davranışlarda artış gözlenmektedir (Gençtanırım Kuru, 2010).

2.2. Anne Baba Tutumları

Bu kısımda araştırma içerisinde incelenen anne baba tutumu kavramının tanımı, özellikleri, ve anne baba tutum türleri hakkında yapılan alanyazın incelemesi yer almaktadır.

2.2.1 Tanım ve Özellikler

Toplumsallaşma sürecinde kişi üzerinde en fazla etki kuşkusuz ailenindir. Aile içi ilişkiler çocukluktan itibaren bireyin başkalarıyla olan ilişkilerini de etkilemekte, başka deyişle aile çocuğa örnek olmaktadır. Anne babaların çocuklarına karşı sergiledikleri davranışlar anne baba tutumları olarak tanımlanabilir. Özkafacı’ya (2012) göre anne babaların çocuklarına karşı sergiledikleri tutumlar çocukların hayatlarını şekillendirmede birincil etkidir. Anne babaların tutumları, değerleri ve zevkleri çocuk gelişimi üzerinde çok etkilidir (Aydın, 2015).

Anne babalar ve çocuk ilişkileri hakkında yapılmış pek çok çalışma mevcuttur. Bu çalışmalara göre çocuk ile anne baba arasındaki iletişim çocuğun fiziksel, duygusal, sosyal ve zihinsel olarak gelişimlerini etkilemekte ve kişilik oluşumunun temelini oluşturmaktadır (Kulaksızoğlu, 2014). Baumrind (1980; 1991) tarafından ortaya konulan

anne baba stilleri kavramından sonra Batı ülkelerinde, çocuk ve ergenlerin gelişiminde ebeveyn tutum ve davranışlarının etkisi araştırılmaya başlanmıştır (Sümer ve ark., 2010).

Her ebeveynin çocuğa karşı tutumu farklılık göstermektedir. Kimi ailerlerde daha baskıcı tavırlar görülürken kimilerinde ise daha hoşgörülü tavırlar sergilenmektedir. Anne babaların çocuklarına karşı gösterdikleri tutum ve davranışlar her ebeveyn için farklılık gösterebilir. Kulaksızoğlu (2014), bir ailede ne kadar çok ebeveyn varsa, o kadar çok çocuk yetiştirme tarzının olduğunu ifade etmiştir. Anne babaların çocuklarına karşı tutumları, çocuk için destekleyici, güven verici, çocuğa kendini değerli hissettiren olumlu davranışların yanı sıra, çocuğu aşağılayan, reddeden ve çocuğu sürekli yargılayan davranışlar da olabilir. Bu tarz olumsuz davranışlar çocuklarda benlik gelişimini kötü yönde etkilemektedir (Aktaş, 2011).

2.2.2 Anne Baba Tutum Türleri

Kişinin aldığı eğitim, sosyo-ekonomik durumları, kültürel altyapıları ve karı koca arasındaki ilişki anne baba tutumlarının farklılaşmasına sebep olabilir. Baumrind'e (1980; 1991) göre demokratik, otoriter ve izin verici olmak üzere üç anne baba tarzı çocuk gelişimi açısından önemlidir (Sümer ve ark., 2010). Bu çalışmada da anne baba tutumları demokratik, koruyucu-istekçi ve otoriter olmak üzere üç başlık altında incelenmiştir. Ancak farklı anne baba tutum türleri de mevcuttur.

2.2.2.1 Demokratik Anne Baba Tutumu

Aktaş (2011), çocukların kişilik gelişimlerinin sağlıklı olabilmesi için en ideal anne baba tutumunun çocuğa karşı koşulsuz sevgi ve saygı gösterilen demokratik anne baba tutumu olduğunu belirtmiştir. Sevgi ve hoşgörü ebeveynlerin temel davranışlarıdır. Demokratik zihniyete sahip ebeveynler, çocuklarını ayrı bireyler olarak görürler. Ayrıca bağımsız bireyler olmalarına da yardımcı olurlar. Çocuklarını ayrı bireyler olarak kabul eder ve onlara değer verirler ve onları bağımsız kişilikler geliştirmeye teşvik ederler (Kulaksızoğlu, 2014). Ebeveynlerin davranışları tutarlı ve güven vericidir. Çocuk için esnek kurallar belirlenir. Çocuk sorumluluk duygusunu geliştirebilecek ölçüde özgürdür. Anne babalar çocuğu fiziksel olarak cezalandırmaz (Yenigün, 2019).

Demokratik zihniyete sahip ebeveynler, her çocuğun benzersiz olduğunu ve her çocuğun farklı bir gelişme yeteneği olduğunu bilir. Bu nedenle çocukların özgürce gelişmesine, yeteneklerini geliştirmesine ve kendini gerçekleştirmesine olanak sağlar

(Sezer ve Oğuz, 2010). Anne babalar çocuklarını düşüncelerini ifade etmeleri konusunda destekler.

Demokratik anne baba tutumuna sahip ailede yetişen çocukların sorumluluk sahibi, düşüncelerini rahatça söyleyebilen, kendisine ve çevresine saygılı, gelişime açık ve yeni fikirler üretmek için istekli oldukları söylenebilir (Kulaksızoğlu, 2014).

Demokratik anne baba tutumuna sahip ebeveynler, ev içi kuralları çocuğa açıklar, çocuğun kendi duygularını yansıtmaya olanak tanır. Bu şekilde yetişen çocuk evde hangi davranışının kabul göreceğini bilerek hareket eder. Bu çerçevede anne baba çocuğa kendisini ifade etmesi için söz hakkı tanır ve çeşitli konuların tartışılmasına imkân verirler. Demokratik tutum sergileyen ebeveynler çocukları ile iletişim kurmayı önemser ve çocuğa koşulsuz sevgi gösterirler (Kahriman ve Polat, 2003). Çocuklar davranışlarının sonucunu ve alacakları tepkiyi öngörebilirler. Bu durum çocukların doğru davranışlara yönelmelerini kolaylaştırır.

2.2.2.2 Koruyucu-İstekçi Anne Baba Tutumu

Koruyucu-istekçi anne baba tutumuna sahip ebeveynler çocukları üzerinde gerçeği yansıtmayan, yoğun bir kontrol, ilgi ve özen gösterme eğilimindedir. Çocuklarının başına her an bir aksilik gelmesi endişesi taşıdıkları için çocuklarını dış faktörlerden korumaya çalışırlar. Eldeleklioğlu (1996) koruyucu-istekçi anne babaların çocuklarını kendileriyle bütün olarak gördüklerini ve bağımsız hareket etmelerine izin vermediklerini belirtmiştir. Çocuklara sorumluluk vermezler ve bu nedenle çocukların bilinç gelişimini etkilerler. Ebeveynleri tarafından sürekli kısıtlanan çocuklarda özgüven gelişimi engellenmiş olur (Yavuzer, 2004).

Anne babaları tarafından aşırı koruyucu şekilde davranılan çocukların duygusal anlamda savunmasız olduğu, problemlerini tek başlarına çözemedikleri ve dışarıdan yardıma ihtiyaç duydukları söylenebilir. Bunlar göz önüne alındığında bu tutumla yetişen çocuklarda akademik başarının düşük olması da muhtemeldir (Yılmaz, 2018).

2.2.2.3 Otoriter Anne Baba Tutumu

Otoriter tutuma sahip ebeveynlerin çocuktan beklentisi itaattir, bu ebeveynler çocuğa koşulsuz sevgi göstermezler ve problemleri durumlarda şiddete başvurabilirler.

Çocuğun ne istediği değil, ebeveynin çocuktan beklentilerinin önemli olduğu otoriter tutum, çocuk gelişimi açısından en hatalı tutumlardandır (Kılıççı, 1989). Otoriter anne babalara sahip çocuklarda duygu ve düşüncelerinin bastırıldığı görülmüştür. Bu tarz ebeveynlerin yetiştirdiği çocuklar gençlik döneminde öfke ve kızgınlık gibi duygularını ifade edemezler (Kulaksızoğlu, 2014).

Otoriter tutum sergileyen ebeveynler çocukları üzerinde baskı kurarak yasak koyar, ceza verir ve içinde bulunulan duruma göre anlık çözüm bulmaya çalışırlar. Böyle bir ortamda çocuklar açısından korkunun hakim olduğu söylenebilir. Çocuk ve anne baba arasında karşılıklı güven duygusu oluşmadığından ebeveyn-çocuk ilişkisi de sağlıklıdır. Anne babalardan çocuklara yönelik iletişim dili sert, yargılayan, aşağılayan ve suçlayan tarzıdır. Otoriter anne babalar koşulsuz itaat bekledikleri çocuk onlara karşı geldiğinde ceza yöntemine başvurabilirler (Kuzgun, 1972). Cezalandırma yöntemi katı disiplinli ebeveynlerin en çok başvurduğu yöntemlerden biridir ve kişinin özgüven gelişimini olumsuz şekilde etkilemektedir. Bu şekilde yetişen kişi endişeli, eleştirel düşünmede zorluk yaşayan, zayıf sosyal becerilere sahip, suça eğilimi olan bir birey haline dönüşebilmektedir (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005).

Otoriter tutum sergileyen ebeveynlerin en önemli hatalarından biri çocuklarından yaşlarına uygun olmayan veya sunulan imkânlardan daha fazlasını beklemektir. Bu tutuma sahip anne babalar çocuklarının başarılarını görmezden gelirken başaramadıkları herhangi bir konuda onları yargılamaktadır. Bu durum da çocuğun özgüvenini yitirmesine ve yetersiz hissetmesine yol açmaktadır (Cürebral ve Çetin, 2012).

2.2.2.4 Diğer Anne Baba Tutumları

Anne baba tutumlarından bir diğeri de ilgisiz anne baba tutumudur. Bu tutumu benimseyen anne babalar çocuklarıyla pek ilgilenmezler. İlgisiz anne babalar çocuklarıyla ilgili sorumluluk almak istemez ve onları ihmal ederler. Gelişim döneminde ihtiyaç duyulan ilgi alakayı anne babasından göremeyen çocuğun duygusal gelişimi de fizyolojik gelişimi de olumsuz şekilde etkilenmektedir. Ebeveynler kendi ihtiyaçlarının daha önemli olduğunu düşünmekte ve kendi ihtiyaçlarını karşılamada öncelik tanımaktadırlar (Dursun, 2010).

İzin verici anne baba tutumu ise çocuklar ebeveynlerinden ilgi ve kabul görmelerine rağmen anne babalar çocuklar üzerinde pek kontrol kuramaz ve çocuklarına sınır koyma konusunda yetersiz kalmaktadırlar. Çocuklar anne babalarında nadiren

disiplinli tavır gördükleri için yaptıkları olumsuz davranışlar da çoğu zaman göz ardı edilmektedir. Öte yandan çocuklar ile ebeveynleri arasında sağlıklı bir iletişim vardır. Anne babalar ceza yöntemine başvurmaz fakat bazı zamanlar da bu tutumu sergileyen ailelerin çocuklarını ihmal ettiği izlenimi oluşmaktadır (Sak ve ark., 2015).

Bir diğer anne baba tutumu ise aşırı hoşgörölü anne baba tutumudur. Bu tutumu benimseyen anne babalar çocuklarına sınırlama koymazlar ve onlara karşı aşırı şekilde hoşgörölüdürler. Anne babalar çocuklarının davranışlarını kontrol etmezler. Ebeveynleri tarafından sevecenlikle karşılanan çocuklar kabul edilmesi zor tavırlarının bile hoşgörölle karşılandığını görünce bir süre sonra bencilleşebilirler. Bunun yanı sıra çocukları hayatlarında sınırlama görmedikleri için başka insanlarla işbirliği yapmaları gerektiğinde zorluk yaşayabilirler (Derman ve Başal, 2013).

Mükemmelliyetçi anne babaların çocuklarından beklentileri çok yüksektir. Her konuda başarılı olmaları beklenen çocuklar bu konuda zorluk yaşayabilir. Bu tarz ailelerde çocukların ne istediği değil de anne babanın ne istediği önemlidir. Çocuk sürekli başkalarıyla kıyaslanır ve bu tutumu benimseyen ebeveynleri memnun etmek oldukça zordur (Pekkarakaş,2010).

Anne baba tutumları ile ilgili araştırmalara bakıldığında en sık kullanılan anne baba tutum ölçekleri Kuzgun ve Eldeleklioğlu tarafından geliştirilen Anne Baba Tutum Ölçeği, Demir ve Şendil tarafından geliştirilen Ebeveyn Tutum Ölçeği ile Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbush tarafından geliştirilip Yılmaz tarafından Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan Anne Baba Tutum Ölçeğidir. Bu ölçekler arasından araştırmamızın amacına uygun olan ve geçerlilik-güvenilirlik katsayıları yüksek olan Kuzgun ve Eldeleklioğlu'nun geliştirmiş olduğu Anne Baba Tutum Ölçeği olduğu için çalışmada bu ölçek kullanılmıştır.

2.2.3 Ergenlik ve Anne Baba Tutumları

Ailenin rolü ve ebeveynler ile çocuklar arasındaki ilişki, çocuğun gelişiminin önemli bir parçasıdır. Hem aile ile olan bağı hem de ergenin bireyselliğini ve özerkliğini destekleyen ebeveynlik tarzının ergenin yetkinliğini ortaya koyması açısından önemli olduğu bildirilmiştir (Hines, 1997). Yapılan araştırmalar incelendiğinde ebeveynlerin çocuklarına yaklaşım biçimlerinin de onların kişilik özelliklerini şekillendirmede etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Langevin ve arkadaşları (1991) 14-18 yaş arası gençlerin psikososyal gelişimini, akademik yeterliliğini ve sorunlu davranışlarını değerlendirdiler. Araştırma sonucunda, ebeveynlerini demokratik olarak derecelendiren ergenlerin, farklı ebeveyn tutumları olan ergenlere göre akademik yeterlilik ve psikososyal gelişim için daha yüksek puanlar ve problemli davranışlar için daha düşük puanlar aldıkları görülmüştür. Genel olarak, yüksek düzeyde ebeveyn ilgisiyle büyüyen çocuklar, yeterince ebeveyn ilgisi görmeyen çocuklardan daha özerk olma konusunda daha yetkin ve motive olmuş hissediler ve bu da okul başarılarını artırır.

Ergenlik ve çocukluk üzerine yaptıkları araştırmalar sonucunda, babanın ilgisi ile çocuğun problemli davranışı arasında her iki dönem için de negatif bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Sipahioğlu (2002) araştırmasında, duygusal ve davranışsal sorunlar ile ergenlerde ebeveynlerin hiperaktivite, dürtüsellik, depresyon ve dikkat eksikliği alanlarındaki tutumlarını karşılaştırmıştır. Duygusal ve davranışsal sorunların ebeveynlerin demokratik tutumları ile ve ebeveynlerin olumsuz, baskıcı ve talepkar tutumlarıyla pozitif yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Aktaş (2011) ergenlerin anne baba tutumları ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında pek çok sosyodemografik bilgi ile anne baba tutumlarını karşılaştırmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, okudukları okul türü, spor yapıp yapmamaları, hobisel aktiviteleri açısından anne baba tutumları arasında fark olduğu görülürken kardeş sayısı, hane gelir seviyesi ve anne babalarının eğitim durumlarına göre anne baba tutumlarının farklılaşmadığı saptanmıştır (Aktaş, 2011).

Bir başka çalışmada ise Ünüvar (2007) lisede öğrenim görmekte olan 571 ergen ile algıladıkları anne baba tutumları ile kendilerine saygı seviyeleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Bu çalışma sonucunda cinsiyete göre anne baba tutumları arasında bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Okul türüne göre bakıldığında Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin algıladıkları anne baba tutumları daha demokratik olduğu fakat otoriter ve koruyucu-istekçi anne baba tutumları açısından anlamlı fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Ünüvar, 2007).

Sayiner ve ark. (2005) lise öğrencilerinin anne baba tutumlarını farklı değişkenler açısından inceledikleri çalışmada 444 lise öğrencisi ile çalışmışlardır. Anne baba

tutumlarının cinsiyet, kardeş sayısı ve anne baba birlikteliği gibi değişkenler açısından anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır.

Öğrencilerin algılanan anne baba tutumlarını psikolojik durum ve akran ilişkileri açısından araştıran Yenigün (2019), farklı demografik değişkenler ile anne baba tutumları arasında ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Kekeç (2019) Tekirdağ İlinde okula giden 300 öğrenciyle ergenlerin saldırganlık davranışları ile anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi araştırmış ve ergenlerin yaşı, cinsiyeti ve ebeveynlerinin eğitim düzeylerine göre anne baba tutumlarının farklılaştığını tespit etmiştir.

Ergenlerin benlik saygıları ile anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen Gürler (2017), yaşları 15 ile 18 arasında değişen 287 ergen ile çalışmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre ergenlerin yaşı ve doğum sırası açısından anne baba tutumları arasında farklılık olmadığı fakat cinsiyet, okul türü, akademik başarı ve sınıf değişkenine göre farklılık olduğu ortaya çıkmıştır (Gürler, 2017).

Yıldız ve Erci (2011) ergen saldırganlığı ve anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi araştırmak amacıyla Erzurum'da lise öğrencisi olan 525 ergen ile çalışmışlardır. Katılımcılardan elde edilen verilere göre ergenlerin cinsiyet ve baba eğitim düzeyi bakımından anne baba tutumlarının fark gösterdiği saptanmıştır (Yıldız ve Erci,2011).

Bülbül (2014) ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları ile yakın ilişkileri arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında sosyodemografik özelliklerin anne baba tutumları ve yakın ilişkiler alt ölçeklerinde anlamlı derecede farklılık gösterdiğini tespit etmiştir.

Başka bir araştırmada Erduran Tekin (2017) ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları ile yaratıcılık seviyeleri ve duygu düzenlemeleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre anne baba tutumları ile ergenlerin yaşı ve babalarının çalışma durumu arasında ilişki bulunamazken ergenlerin cinsiyeti, kardeş sayısı, anne baba eğitim düzeyi ve anne çalışma durumu arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir (Erduran Tekin, 2017).

Ergenlerin madde kullanıp kullanmama durumuna göre anne baba tutumları ve aile işlevlerini inceleyen Ebibi Çakır (2018), madde kullanmayan öğrencilerin demokratik anne baba tutum puanlarının daha yüksek olduğunu, madde kullanan

öğrencilerin ise otoriter ve koruyucu-istekçi anne baba tutum puanlarının daha yüksek olduğunu saptamıştır.

2.3 Suç

Bu kısımda araştırma içerisinde incelenen suç kavramının tanımı, özellikleri, ergen suçluluğu, Türkiyede ve Dünyada ergen suçluluğu, ergeni suça iten sebepler, ergenlik, anne baba tutumu ve suç hakkında yapılan alanyazın incelemesi yer almaktadır.

2.3.1 Tanım ve Özellikler

Suç kavramı ilk çağlardan günümüze dek insanlar tarafından hem korkulan hem de merak duyulan bir sorun olmuştur. Psikoloji, sosyoloji, hukuk, din, biyoloji gibi bilim alanları suçu kendi içlerinde farklı biçimlerde tanımlamışlardır (Hancı, 1995).

Ceza hukukuna göre ise suçun tanımı “topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu kanun koyucu tarafından kabul edilen ve belirtilen tavır ve hareketlerdir” şeklinde yapılmıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere modern ceza hukukunda failin değil fiilin önemi vurgulanmaktadır (Öztürk ve ark., 2005).

Psikoloji bilimine göre ise suç, kişilerin sosyal uyumsuzluklarının belirtisi olan sorunlu davranışlardır (İçli, 2016). İngiliz psikolog Burt’a göre suç davranışı ruhsal bir problem olarak dikkate alınmalı ve bu bağlamda suç bir belirti olarak nitelendirilmelidir. Suça sebep olan antisosyal davranışlar incelenirken, insan bedenindeki hastalıklarda olduğu gibi yüzeysel belirtilere değil bu davranışın nedenlerine yoğunlaşılmalı ve onlarla savaşılmalıdır (Yavuzer, 2001).

Suç davranışını inceleyen araştırmalara bakıldığında genellikle suç işlemiş ve işlememiş kişilerin karşılaştırıldığını ve bu nedenle doğrudan suç davranışını inceleyen ölçek sayısının çok fazla olmadığı görülmektedir. Yapılan çalışmalara bakıldığında suç davranışına yönelik kullanılan ölçeklerden bazıları Loeber ve arkadaşları tarafından geliştirilen Suça Karşı Tutumlar Ölçeği, Kaner tarafından geliştirilen Kuraldışı Davranış Ölçeği/Suç Davranışları Ölçeği, Batıgün tarafından Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranış Ölçeği’dir. Bu ölçeklerin dışında araştırmada incelenen örneklem grubuna yönelik olduğu ve geçerlilik güvenilirlik katsayıları da yüksek olduğu için Canan Gürsel tarafından geliştirilen Ergenlerde Suça Yönelik Davranım Sorunları Ölçeği araştırmada kullanılmıştır.

2.3.2 Ergen Suçluluğu

Gelişmekte olan veya gelişmiş ülkelerin genelinde saldırgan ve şiddet eğilimi olan gençlik problemine rastlamak mümkündür. Aileler, sosyal çevre ergenler için büyük sorunlara neden olabilir. Bu gençlerin bir kısmı aile üyelerinden birini öldürerek veya yaralayarak, okuldaki ve sosyal çevrelerde akranlarını taciz ederek veya hırsızlık ve gasp gibi suçlar için çeteler oluşturarak daha fazla insana zarar verebilecek şekilde davranabilir (Güler, 2010).

Toplumdaki sınırlı istihdam olanakları, dengesiz gelir dağılımı, tüm ekonomik ve sosyal sorunlar, düzensiz kentleşme, göç, eğitim sorunları vb. durumlar aile bireyleri arasında umut seviyesinin düşmesine, sınırsız hak taleplerinde artışa ve suç eğilimine sebep olabilir. İnsan davranışını kontrol eden kültürel değerlerin yok edilmesi, gençlerin suça karşı savunmasızlığını azaltabilir (Gökpınar, 2007).

Ailenin ergen için doğru rol model olamaması ve onu doğru şekilde yönlendirememesi, ergenin iletişimde olduğu akran grubunun suça karışmış ergenlerden oluşması ve alkol ve sigara gibi maddeleri küçük yaşta kullanmaya başlamak ergenler için suça karışma riskini arttırmaktadır (Işık, 2006).

2017 TÜİK verilerine göre, 12-18 yaş arası ergenlerin cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde, suça sürüklenen ergenlerde erkeklerin sayısının kızlara göre çok daha fazla olduğu ortaya çıktı. Türkiye İstatistik Kurumunun 2017 verilerine göre 12-18 yaş arası ergenlerin suç türüne göre dağılımına bakıldığında ise en sık işlenen suç türü yaralama, hırsızlık, cinsel suçlar ve kişinin hürriyetini kısıtlama suçları olduğu saptanmıştır.

Gültekin Akduman ve ark. (2007) bazı kişisel ve ailesel faktörlerin ergen suçluluğuna etkisini araştırmak amacıyla Ankara'da yaşları 12 ile 15 arasında değişen 114 suça sürüklenmiş çocukla çalışmışlardır. Sosyodemografik özelliklerden ergenin yaşı, cinsiyeti, anne baba birlikteliği ve anne babalarının eğitim düzeyleri ile suç davranışları arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir (Gültekin Akduman ve ark., (2007).

Ailevi ve kişisel özellikler ile suç davranışı arasındaki ilişkiyi araştıran bir başka çalışma da Balkaya ve Ceyhan (2007) Eskişehir'de 1454 lise öğrencisi ile yapılmıştır.

Ergenlerin suça yöneliminde etkili faktörler araştırılmış ve araştırma sonucunda cinsiyet, yaş ve ebeveyn eğitim düzeyleri arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Tunceroğlu (2015) çocuk suçluluğu ve mükerrer çocuk suçluluğunu incelediği araştırmasında suça sürüklenen 200 ergen ile görüşmüştür. Elde edilen bulgulara göre ergenlerin yaşı, eğitim durumu, aile yapısı ve aile içi ilişkileri ile mükerrer çocuk suçluluğu arasında ilişki olduğu ortaya çıkmıştır (Tunceroğlu, 2015).

Suça sürüklenmiş çocuklarda sosyodemografik özelliklerin etkisini inceleyen Teker (2010), Ankara'da çocuk ıslah evinde kalan ve 13-18 yaş aralığındaki 181 erkek ergenle birebir görüşerek çocuk suçluluğunun nedenlerini araştırmıştır. Yaş, cinsiyet, aile gelir durumu, ebeveynlerin eğitimi ve çalışma durumu gibi sosyodemografik özelliklerin suça karışma üzerinde etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda özellikle kardeş sayısı ve baba çalışma durumunun suç davranışıyla ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Teker, 2010).

Korkmaz (2014) lise öğrencilerinde algılanan anne baba tutumları ile kuraldışı davranışların ilişkisini incelediği çalışmasında kuraldışı davranış sergileyen ergenlerin cinsiyet, sınıf seviyeleri, okul türleri, hane içine giren aylık gelir gibi demografik özelliklerin anlamlı ölçüde farklılık gösterdiğini saptamıştır. Ergenlerde kuraldışı davranışların sebeplerini araştıran bir diğer çalışma ise Bulut (2010) tarafından 695 lise öğrencisiyle yürütülen çalışmadır.

Özen ve arkadaşlarının (2005) kardeşlik boyutu ve kardeş suçluluğunu araştırdıkları çalışmalarına 165 suça sürüklenmiş çocuk dahil edilmiştir. Çocuklarla yüz yüze yapılan görüşmeler sonrasında elde edilen sonuçlara göre cinsiyet, kardeş sayısı, sigara içme ve evden kaçma gibi olguların suç davranışı ile ilişkisi olduğu ortaya çıkmıştır (Özen ve ark., 2005).

Ebeveynleri ile birlikte yaşayan ve anne yoksunluğu çeken çocuklarda saldırganlık davranışını inceleyen Dizman ve Gürsoy (2005) çocukların anne yoksunluğunun yanı sıra düşük sosyoekonomik düzey, cinsiyet, yaş gibi değişkenlerin de saldırganlık eğilimi üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Güngör (2019) suça sürüklenen çocuklarda duygu düzenleme ile iletişim becerilerini araştırmak için ıslah evinde bulunan çocuklarla görüşmüş ve suç işlemelerine etkili olan faktörleri incelemiştir.

Suça sürüklenmiş 150 erkek ergen ve suç işlememiş 50 erkek ergen ile yaptığı çalışmasında Giray Sözen (2016) çocukluk çağı ruhsal travmaları ile anne babaya bağlanma düzeylerini karşılaştırmıştır. Araştırma bulgularına göre çocukluk çağı travmaları ile suç işleme arasında ilişki olduğu ve aile faktörünün çocuk suçluluğu açısından çok önemli bir yordayıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özçelik (2019), suça sürüklenen çocuklarda risk faktörlerini incelemiş ve cinsiyet, yaş, okul terki ve babanın çalışma durumu gibi risk etkenlerinin yanı sıra zeka geriliği, davranım bozukluğu gibi psikiyatrik faktörlerin de etkili olduğunu tespit etmiştir.

Bennet ve ark., (2008) otuzdan fazla araştırmadan oluşan meta-analiz çalışmalarında madde bağımlılığı ile çocuk suçluluğu hakkında geriye dönük 25 yıllık bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucuna göre uyuşturucu kullananların suça karışma olasılığı kullanmayanlara göre üç kat daha fazla çıkmıştır. Madde kullanımı ile suç arasındaki ilişkiyi inceleyen diğer araştırmacılar White ve ark., (1998) da benzer şekilde madde kullanımı ile suç işleme arasında ilişki olduğunu tespit etmişlerdir.

Kocaeli Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı'na adli kurumlar tarafından gönderilen suça sürüklenmiş çocuklar ile aynı yaş grubundan daha önce suça bulaşmamış çocuklar ile kıyaslandığı çalışmada Ögüt (2017), bazı demografik özellikleri ve algılanan ebeveyn tutumlarının suça sürüklenme üzerindeki etkisini araştırmıştır. Bulgular ışığında aylık gelir düzeyi, okula devam, sosyal çevre gibi faktörlerin çocukların suça sürüklenmesinde etkili olduğu söylenebilir.

Kunt (2003), çocuk ve suç terimlerini incelemiş ve çocuk suçluluğuna sebep olabilecek faktörleri araştırmıştır. Çocuğu suça sürükleyen etkenlerin başında çocuğun cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, anne babasının eğitim durumu, anne babasının çocuğa karşı tutumu, sosyoekonomik düzey ve sosyal çevre gibi faktörler olduğu saptanmıştır.

2.3.2.1 Türkiye ve Dünyada Ergen Suçluluğu

TÜİK verilerine göre, güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk sayısı 2016 yılında 2015 yılına göre % 10 artarak 435 333 bin oldu. Çocukların % 54,8'inin 15-17 yaş aralığında, % 23,2'sinin 12-14 yaş aralığında ve % 21,9'unun 11 ve altı yaş aralığında olduğu görüldü. Verilere göre ergenlerin % 65,4'ü erkek, % 34,6'sı kız olarak belirlendi

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine bakıldığında 2007 ve 2016 yılları arasında 4.135 çocuk suç oluşturan faaliyetlerden hüküm giymiştir. Bu çocukların 257'si cinayet, 1584'ü hırsızlık, 37'si tecavüz, 33'ü fiili livata, 241'i seks suçları, 102'si yaralama ve 1254'ü yağma suçundan hüküm giydiği tespit edilmiştir.

TÜİK (2017) verilerine göre güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocukların % 69,4'ü ailelerine teslim edilmiş, % 19,5'i adli birimlere sevk edilmiştir. Bu çocukların % 2,8'i ise sosyal kurumlara teslim edilmiştir. Öte yandan suça sürüklenen çocukların % 55,6'sı adli makamlara sevk edilirken, % 39,1'i ailelerine teslim edilmiştir. Güvenlik birimlerine mağdur olarak gelen çocukların % 87,6'sı ailelerine, % 3,2'si sağlık kuruluşlarına ve % 2,6'sı sosyal kurumlara teslim edilmiştir.

Suçta sürüklenme nedeniyle güvenlik birimlerine götürülen 108 bin 675 çocukta 36 bin 87'sinin bağımlılık yapıcı madde kullandığı görüldü. Bağımlılık yapıcı madde kullanan çocukların %84,5'i 15-17 yaş aralığında, %15'i ise 12-14 yaş aralığındadır. Bunlardan %72,9'u sigara ve esrar, % 2,9'u esrar ve % 2'si sigara, alkol ve esrar tükettiği saptanmıştır (www.tuik.gov.tr).

2003 Dünya Gençlik Raporuna göre, 1990'larda Amerika Birleşik Devletleri dışında dünyanın tüm bölgelerinde çocuk suçluluğu artmıştır. 1980 ve 1990 yılları arasında çocuk suçluluğunun Batı Avrupa'nın araştırma yapılabilen bazı bölgelerinde % 50 oranında arttığı bulunmuştur. Bazı Batı Avrupa ülkelerinde ve Amerika Birleşik Devletleri'nde, çocuk suçluluğu 1995'ten bu yana % 30 artmıştır. Bu suç durumlarının çoğu uyuşturucu ve fazla alkol tüketimi ile ilgilidir (World Youth Report, 2003).

NCJJ'ye (National Center For Juvenile Justice) ve çocuk mahkemeleri kayıtlarına bakıldığında, 2014 yılında tahmini 975.000 çocuk suçu vakası rapor edilmiştir. 1960 yılında çocuk mahkemelerinde yaklaşık 1.100 dava görülürken bu oran 2014 yılında 2.700'e yükselmiştir. Bununla birlikte, çocuk mahkemeleri tarafından işlenen suç davaları sayısı, 2005-2014 yılları arasında % 42 oranında azalma göstermiştir. Bu yıllar arasında suç türüne bağlı olarak azalan oranlar şu şekildedir: Hırsızlık % 46, asayiş suçu % 44, bireysel suçlar % 40 ve uyuşturucu madde kullanımı suçu % 30. 2014 yılında, 16 yaşın altındaki gençler vakaların dörtte üçünü (% 77) oluşturdu.

2006 Ulusal Polis Teşkilatı Çocuk Bölümü (NPAJD) raporunda, Japonya'da çocuk suçluluğu 2002 ile 2006 arasında % 20 azalarak 2002 yılında 141.775 olan suçlu

çocuk sayısı 2006'da 112.817'ye düşmüştür. Japonya'da çocuk suçları arasında en yaygın hırsızlık suçudur.

TJJD'den (Texas Juvenile Justice Department) elde edilen veriler, 2016 yılında hüküm giymiş çocukların % 90'ının erkek ve % 39'unun 16 yaşında olduğunu gösteriyor. Buna ek olarak, 2013 ile 2016 yılları arasında çocuk suçluluğunda % 0,6 oranında hafif bir artış olmuştur.

OJJDP (Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention) verileri, 1980 ile 2016 arasında 10 ile 17 yaş arasındaki suçlarda % 60'lık genel bir azalma olduğunu ortaya koymuştur. Suç işleyen erkek sayısı 2016'da 3.522 iken, kızların sayısı 1.543 olarak tespit edilmiştir. Hırsızlık suçların çoğunu oluşturmaktadır.

2.3.2.2 Ergeni Suça İten Sebepler

Problemli olarak nitelendirilen ergenlik dönemi çocuklarda suça sürüklenmeyi etkileyen önemli faktörlerdendir (Yavuzer, 2001). Yörükoğlu'na göre ergenlik döneminde işlenen suçların sebepleri çok çeşitlidir ve ruhsal, zihinsel, ailesel ve toplumsal faktörler bunlardan bazılarıdır (Öztürk, 2013). Ergeni suça iten sebepleri Atlam ve Kaylı (2019) çalışmalarında üç başlık altında toplamışlardır.

Erkek olma, doğum komplikasyonları, zekâ düşüklüğü, dikkat-eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, depresif özellikler, risk alma davranışları, heyecan arama ve zor mizaç, alkol ve madde kullanımı, kişisel özellikler ergeni suça iten genetik ve biyolojik faktörlerdir (Atlam ve Kaylı, 2019).

Psikososyal faktörler ise sosyoekonomik yetersizlik, aile içi çatışma, ailede suç öyküsü, ailede antisosyal davranış ve madde kötüye kullanım öyküsünün varlığı, ailede psikopatoloji öyküsü, ailenin duygusal yakınlığının ve yetiştirme tutumunun yetersizliği, istismar olarak sıralanabilir (Atlam ve Kaylı, 2019).

Son olarak çevresel faktörlere bakıldığında, okul çevresi, akran etkisi, akademik performans düşüklüğü, göç ve medyanın etkisi olduğu söylenebilir (Atlam ve Kaylı, 2019).

2.3.3 Ergenlik, Anne Baba Tutumu ve Suç

Ergen aile içinde ilk sosyal deneyimini yaşar. Bu ilk deneyimlerin gelişmesinde çocuğa yönelik davranış ve ona yönelik tutum büyük önem taşımaktadır. Zaman içinde çocuğa sosyalleşmesi için verilen fırsatlar büyük önem taşımaktadır. Çocuk, ailesinden ve çevresinden nasıl bir sosyal bir birey olacağını öğrenirken, bu sırasında rol model olarak bir kişiye de ihtiyaç duyar. Kişilik gelişimi için gerekli olan bu özdeşleşme anne-baba ile birlikte gerçekleşir. Bu durumda anne veya babanın kişiliği bozulmuşsa bu kötü nitelikler çocuğu etkileyebilir (Yavuzer,2001; Karakuş ve Tekin 2014).

Ebeveynlerin çocuk için olumlu bir model oluşturamaması, çocuk suçluluğunun başlıca nedenlerinden biri olarak belirtilmektedir. Anne babaların tutarsız, katı ve baskıcı disiplin uygulamaları olumsuz ve itaatsiz çocukların yetiştirilmesine sebep olur. Aynı zamanda çocuğu dürtü ve arzularına göre tamamen özgürleştiren aşırı hoşgörölü veya pervasız bir ebeveynlik tarzı ise bencil davranışların ortaya çıkmasına neden olurken, bu anne baba tutumuna sahip ergenler başkalarının zararına olmasına rağmen kendi arzularının tatminini arar (Yavuzer, 2001; Gürler, 2005; Akbaba,2011).

Ebeveynlerin çocuğa karşı gösterdikleri aşırı disiplinli davranışların ergeni suça iten sebepler arasında gösterilebilir. Eğer çocuk, anne veya babadan disiplin davranışı olarak dayak yiyorsa, anne babanın çocukları ile ilişkileri mesafeli ve sıcak değilse, ailede güvensiz, düzensiz, karmaşık ve çatışmalı bir yapı varsa çocukların suça bulaşma ihtimalleri daha yüksektir (Dönmezer, 1994; Ilci, 2002; Bal, 2004; Karakuş ve Tekin, 2014).

Balkaya ve Ceyhan (2007) tarafından ergenlerin suç davranışı ve ana baba tutumları arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmaya 1454 lise öğrencisi katılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda algılanan anne baba tutumu otoriter ve ilgisiz öğrencilerin suç davranışlarının algılanan anne baba tutumu demokratik olan öğrencilerden yüksek olduğu görölmüştür (Balkaya ve Ceyhan, 2007).

Suç işlemiş ve işlememiş 14- 18 yaş aralığında 183 ergenle anne baba tutumlarının ve empati düzeylerinin ergenlerde suç davranışına yönelik etkisini araştıran Yılmaz (2009), otoriter anne baba tutumuna sahip suç işlemiş ve işlememiş ergenler arasında önemli puan farkı olmadığını tespit etmiştir. Öte yandan suç işlememiş ergenlerde demokratik ve koruyucu-istekçi anne baba tutumu puanlarının daha yüksek olduğu görölmüştür (Yılmaz, 2009).

Anne baba tutumları ile suça sürüklenme arasındaki ilişkiyi araştıran Wittenborn (2002), 63 ergenin katıldığı çalışmada demokratik tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarının suça karışma oranının daha düşük olduğunu tespit etmiştir. Suça bulaşma ile koruyucu-istekçi ve otoriter tutum sergileyen ebeveynler arasında ise anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır (Wittenborn, 2002).

Özkan (1995), Ankara-İzmir-Elazığ illerinde yürüttüğü araştırmasında ıslahevlerinde bulunan 217 suça sürüklenmiş çocukla çalışmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre anne baba tutumlarının suça eğilimde etkili olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin azarlama, kızma veya öğüt verme şeklindeki davranışlarının çocuklar üzerinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Anneler babalara göre daha şefkatli davranırken babaların daha otoriter tavır sergilediği tespit edilmiştir (Özkan, 1995).

Gürler (2005) Manisa E Tipi Kapalı Cezaevi'ndeki çocuk bölümünde kalan ve yaşları 12 ile 18 arasında değişen 46 ergen ile görüşmüş ve ergenlerin aileleri ve akran ilişkileri ile suça yönelmeleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Elde edilen bulgulara göre tutuklu olarak bulunan suça sürüklenmiş ergenlerin yaklaşık beşte birinin anne babasının demokratik tutum sergilediği görülürken %47,5'inin ise otoriter tutum sergileyen ebeveynleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Gürler, 2005).

Zengin (2008) tarafından anne baba tutumları ile ergenlerin saldırgan davranışları arasında ilişki olup olmadığının araştırıldığı çalışmaya lise öğrenimine devam eden 525 ergen katılmıştır. Saldırganlık eğilimi daha fazla olan ergenlerde anne babalarının daha otoriter olduğu, demokratik anne baba tutumu ile yetişen çocukların ise saldırganlık eğiliminin daha az olduğu saptanmıştır (Zengin, 2008).

Başka bir araştırmada ise akran baskısı, anne baba tutumları, çok boyutlu algılanan sosyal destek ve yaş gibi değişkenlerin lise öğrencilerinde risk alma düzeyleri üzerindeki etkisi araştırılmış ve çalışmaya İzmir'de yaşayan 746 lise öğrencisi katılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, ergenlerde risk alma davranışları ile koruyucu-istekçi anne baba tutumu arasında ters yönlü bir ilişki tespit edilirken otoriter anne baba tutumu ile pozitif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır (Yıldız Peker, 2012).

Lüleci (2014) İzmir ilinde çocukların suça sürüklenmesinde bazı ailesel faktörlerin etkisini incelediği araştırma kapsamında 106 suça sürüklenmiş çocuk ve eğitim hayatına devam eden 183 öğrenci ile görüşmüştür. Çalışmada sosyodemografik

Ergenlerin Suç Eğilimi İle Sosyodemografik zellikleri ve Anne Baba Tutumları Arasındaki İliğki: Zonguldak rneği

zellikler ile suç işleme arasındaki ilişkileri araştırmış ve anne baba tutumları açısından suça sürüklenen çocuklar ile suça srklenmeyen çocuklar arasında anlamlı farklılıklar olduğunu tespit etmiştir (Lüleci, 2014).

BÖLÜM III – YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları ve toplanan verilerin istatistiksel olarak çözümlenmesi hakkında bilgi verilmiştir.

3.1 Araştırma Modeli

Ergenlerde anne baba tutumunun ve sosyodemografik özelliklerin suç eğilimi ile ilişkisinin incelendiği bu çalışmada ilişkisel araştırma modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi, değişkenler arasında var olan ilişkinin derecesini, değişkenlerin birbirini etkileme durumunu ve birlikte değişimini betimleyen ve belirleyen modeldir (Creswell, 2017; Karasar, 2018). Araştırmada incelenen suça eğilim bağımlı değişken, anne baba tutumları ise bağımsız değişkendir.

3.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2019-2020 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Zonguldak ilinde liseye giden öğrenciler (N=35.886) oluşturmaktadır. Zonguldak il merkezi ve toplam 7 ilçenin üçünden tesadüfi olmayan örneklem yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi kullanılarak örneklem oluşturulmuştur.

Araştırmanın örneklemini ise Zonguldak iline bağlı Alaplı, Ereğli, Gökçebey ilçeleri ile Zonguldak merkezde devlet okulları ve özel okullardan Anadolu, Fen ve Meslek liselerine giden öğrencilerden ulaşılan 235 kişiden oluşmaktadır. Örneklemini oluşturan kişilerin 162'si kadın (%68,9), 73'ü (%31,1) erkektir. Yaş aralığı 14-18 olan örneklemin yaş ortalaması ise 16,18 (16,18±0,9) olarak tespit edilmiştir.

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada Kişisel Bilgiler Formu (Ek 2), Ergenlerde Suça Yönelik Davranım Sorunları Ölçeği ve Anne Baba Tutum Ölçeği kullanılmıştır.

3.3.1 Kişisel Bilgiler Formu

Araştırmada kullanılmak üzere araştırmacı tarafından katılımcıların sosyodemografik özelliklerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir.

3.3.2 Ergenlerde Suça Yönelik Davranım Sorunları Ölçeği

Ergenlerde Suça Yönelik Davranım Sorunları Ölçeği gençlerde suçlu davranışa yol açan davranım sorunlarını ve saldırgan davranışları ölçmek amacıyla 1997'de Canan

Gürsel tarafından geliştirilmiştir. Davranım sorunlarını, suç davranışını ve saldırganlığı kapsayan ölçek, “evet” ve “hayır” yanıtlarından birini seçmeye yönelik kapalı uçlu 60 maddeden oluşmaktadır. Anketten 0 ile 60 arasında puan alınmakta ve alınan puan değeri arttıkça suça eğilimin arttığı yönünde yorumlanmaktadır. Ölçeğin güvenilirlik analizi yapıldığında Cronbach’s alfa katsayısı orijinal çalışmada 0,88 iken mevcut çalışmada 0,89 olarak tespit edilmiştir.

3.3.3 Anne Baba Tutum Ölçeği

Kuzgun tarafından 1972’de geliştirilen Ana Baba Tutum Envanteri esas alınarak Kuzgun ve Eldeleklioğlu tarafından yeniden düzenlenen yeni ölçeğin maddelerine verilen cevaplar, beş basamaklı Likert tipi bir ölçekte derecelenecek şekilde düzenlenmiştir. Her madde için cevaplar 1’ den 5’ e kadar; derecelendirilmiştir. Hiç uygun değil (1), çok az uygun (2), kısmen uygun (3), oldukça uygun (4), tamamen uygun (5) gibi Likert tipi beş seçenekten anne ve babaları için en uygun olan ifadenin seçilmesi ve işaretlenmesi istenmektedir. Ölçeğin 15 maddeden oluşan demokratik anne-baba tutumu, 15 maddeden oluşan koruyucu-istekçi anne-baba tutumu ve 10 maddeden oluşan otoriter anne-baba tutumu ve olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır.

Orijinal ölçek geliştirme çalışmasında ölçeğin güvenilirlik değerleri sınıandığında Cronbach’s alfa katsayıları üç alt boyut için sırasıyla 0,89, 0,82 ve 0,78 olarak bulunmuştur. Mevcut çalışmada bu katsayılar sırasıyla 0,65, 0,66 ve 0,62 olarak tespit edilmiştir.

3.4 Verilerin Toplanması

Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu’ndan gerekli izinler (Ek 1) alındıktan sonra araştırmada kullanılacak ölçekler, Zonguldak merkez, Ereğli, Alaplı ve Gökçebey ilçelerinde lise öğrenimine devam eden öğrencilere sosyal medya ve kişisel iletişim kanalları aracılığıyla duyurulmuş ve 2020 yılı Mart-Nisan aylarında 235 öğrenciye çevrimiçi olarak uygulanmıştır. Çalışmanın başında katılımcılardan aydınlatılmış onam alınmış ve gizlilik ilkesi gereği katılımcıların ad, soyad gibi kişisel bilgilerine başvurulmamıştır. Öğrencilerin bütün soruları yanıtlamasının zorunlu olduğu ölçekleri tamamlaması yaklaşık 15 dakika sürmüştür.

3.5 Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen verilerde kayıp veri olmadığı için ve görsel inceleme sonucunda tutarsız cevaplama örüntüleri bulunmadığı için 235 öğrenciden elde edilen verilerin hepsi çalışmaya dahil edilmiştir. Ölçeklere verilen cevaplar incelenmiş ve yaş, okul türü, hane gelir algısı, kardeş sayısı, anne-baba eğitim durumları ve anne ile baba birliktelik durumları bölümlerinde yeniden gruplandırma yapılmıştır.

Araştırmada uygulanan ölçekler aracılığıyla elde edilen verilerin değerlendirilmesinde ve hesaplanmış değerlerin bulunmasında IBM SPSS.21 paket programı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiş ve bunun sonucunda Bağımsız Örneklem T-Testi, Tek Yönlü Anova, Pearson Korelasyon ve Çoklu Doğrusal Regresyon Testi olmak üzere parametrik testler kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular yorumlanırken anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

BÖLÜM IV – BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırma amaçları çerçevesinde oluşturulan anket formlarından elde edilen veriler betimsel analizler ve ilişkisel analizler ile değerlendirilmiştir.

4.1. Betimsel Analizler

Araştırmanın bu bölümünde araştırma amaçları doğrultusunda oluşturulmuş anket formuna katılımcıların verdikleri cevaplar frekansları ve ortalamaları bakımından incelenmiş ve bu doğrultuda değerlendirilmiştir.

Aşağıda yer alan Tablo 1’de örneklemin demografik değişkenlere verdikleri cevapların frekans bulguları sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre örneklemin çoğunluğu kadın (n=162, %68.9) olduğu, %69.4’ü Anadolu lisesine gitmektedir. Örneklemin yaklaşık yarısına denk gelen 118 öğrencinin onuncu sınıf öğrencisi olduğu ve 115 öğrencinin ise tek kardeşi olduğu görülmektedir. Hane gelir durumuna bakıldığında ise %66.8’inin (n=157) orta düzey gelire sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 1. Örneklemin Demografik Bulguları

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Cinsiyet		
Kadın	162	68,9
Erkek	73	31,1
Okul Türü		
Anadolu Lisesi	163	69,4
Fen Lisesi	38	16,2
Meslek Lisesi	34	14,5
Sınıf		
Dokuz	41	17,4
On	118	50,2
Onbir	35	14,9
Oniki	41	17,4
Kardeş Sayısı		
Kardeşi yok	14	6,0
Bir	115	48,9
İki	86	36,6
Üç	18	7,7
Dört	2	0,9
Hane Geliri		
Ortanın Altı	16	6,8
Orta	157	66,8
Ortanın Üstü	62	26,4
Toplam	235	100

Aşağıda yer alan Tablo 2’de örneklemin anne ve baba mevcut durumlarına dair bulgular yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin hepsinin annesi hayatta iken %97.9’unun babası hayattadır. Örneklemin büyük çoğunluğu anne babasıyla yaşamaktayken 13 öğrenci sadece babasıyla, 19 öğrenci ise annesiyle yaşamaktadır. Örneklemin %24.3’ünün annesi çalışmakta, %89.8’inin ise babası çalışmaktadır. Anne baba eğitim durumlarına bakıldığında örneklemin %47.2’sinin annesi ilkokul mezunu, %36.6’sının babası lise mezunu olarak çoğunluğu oluşturmaktadır. Son olarak, öğrencilerin %89.8’inin anne babası evli ve birlikte yaşamaktadır.

Tablo 2. Örneklemin Aile Birey Durumlarına Dair Bulgular

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Anne Hayatta Olma Durumu		
Sağ	235	100,0
Ölü	0	0,0
Anne ile Yaşama		
Evet	222	94,5
Hayır	13	5,5
Anne Çalışma Durumu		
Evet	57	24,3
Hayır	178	75,7
Annenin Eğitim Durumu		
İlkokul Mezunu	111	47,2
Ortaokul Mezunu	38	16,2
Lise Mezunu	64	27,2
Üniversite Mezunu	22	9,4
Baba Hayatta Olma Durumu		
Sağ	230	97,9
Ölü	5	2,1
Baba ile Yaşama		
Evet	216	91,9
Hayır	19	8,1
Baba Çalışma durumu		
Evet	211	89,8
Hayır	24	10,2
Babanın Eğitim Durumu		
İlkokul Mezunu	54	23,0
Ortaokul Mezunu	51	21,7
Lise Mezunu	86	36,6
Üniversite Mezunu	44	18,7
Anne ve Babanın Evlilik Durumu		
Evli Birlikte Yaşıyor	211	89,8
Resmi Nikahsız Birlikte Yaşıyor	2	0,9
Evli Fakat Ayrı Yaşıyor	3	1,3
Boşanmış Ayrı Yaşıyor	19	8,1
Toplam	235	100

Tablo 3'te ise örneklemin kontrol değişkenlerine dair bulgular sunulmaktadır. Öğrencilerin çoğu düzenli olarak spor yapmamakta, 23'ü sigara içmekte ve 3 öğrenci hayatında en az bir kez uyuşturucu madde kullanmıştır. Öğrencilerin okul dışı aktivitelerine bakıldığında ise %34.5'i ile çoğunluğun sosyal medyada vakit geçirdiği görülmektedir.

Tablo 3. Örneklemin Alışkanlık Değişkenleri Bulguları

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Spor Yapma		
Evet	93	39,6
Hayır	142	60,4
Sigara İçme		
Evet	23	9,8
Hayır	212	90,2
Uyuşturucu Madde Kullanımı		
Evet	3	1,3
Hayır	232	98,7
Okul Dışı Aktivite		
Oyun Oynamak	12	5,1
İnternette Dolaşmak	37	15,7
Sosyal Medyada Vakit Geçirmek	81	34,5
Spor Yapmak	46	19,6
Kitap Okumak	31	13,2
Diğer	28	11,9
Toplam	235	100

Tablo 4'te ise araştırma ölçekleri olan Anne Baba Tutum ölçeğinin alt boyutları olan Demokratik Anne Baba, Koruyucu İstekçi Anne Baba ve Otoriter Anne Baba alt boyutları ile Ergenlerde Suça Yönelik Davranım Sorunları Ölçeğinden örneklemin aldığı puanların toplamı ortalama bakımından sunulmuştur.

Tablo 4. Araştırma Ölçekleri Ortalama Puanları

	Ortalama	Standart Sapma	Minimum	Maksimum
Demokratik Tutum	44,11	7,94	25	75
Koruyucu - İstekçi Tutum	46,32	8,08	24	70
Otoriter Tutum	26,59	5,93	17	50
Suç Eğilimi	15,01	8,61	2	51

Elde edilen bulgulara göre demokratik anne baba alt boyutu için ölçeğin ortalaması $44,11 \pm 7,94$ ile ortalama üstü bir değer olarak elde edilmiş ve bundan dolayı örneklemin anne baba tutumunun demokratik yönde eğilim gösterdiği sonucuna

ulaşılabilir. Koruyucu – istekçi anne ve baba alt boyutu incelendiğinde ise puan ortalaması $46,32 \pm 8,08$ ile ortalama üstü bir değer olarak bulunmuş ve örneklemin anne baba tutumunun koruyucu ve istekçi bir tutum sergilediği sonucuna ulaşılabilmektedir. Tutum ölçeğinin son alt boyutu olan otoriter anne baba tutumunda ise örneklemin aldığı puanların ortalaması $26,59 \pm 5,93$ ile ortalama bir değer olarak görülmekte ve bu sonuç nötr bir eğilime işaret etmektedir. Diğer taraftan araştırmanın Ergenlerde Suça Yönelik Davranım Sorunları Ölçeğinde ise örneklemin aldığı puanların ortalaması $15,01 \pm 8,61$ olarak elde edilmiştir.

Aşağıda yer alan Tablo 5'te örneklemin Ergenlerde Suça Yönelik Davranım Sorunları Ölçeği'ne verdikleri cevapların frekans değerleri yer almaktadır.

Tablo 5. Ergenlerde Suça Yönelik Davranım Sorunları Ölçeği'ne Dair Bulgular

		Frekans (n)	Yüzde (%)
Sorumluluklardan kaçmak isterim.	Evet	60	25,5
	Hayır	175	74,5
Arkadaş grubumla avare (boş) gezmeyi severim.	Evet	145	61,7
	Hayır	90	38,3
Kural ve geleneklere aykırı işleri yapmaktan hoşlanırım.	Evet	56	23,8
	Hayır	179	76,2
Sık sık kural ve geleneklere aykırı işler yapmaktan hoşlanırım.	Evet	21	8,9
	Hayır	214	90,1
Arkadaşlarla birlikte ufak tefek şeyler aşırıdır.	Evet	43	18,3
	Hayır	192	81,7
Kimse beni ve hissettiklerimi anlamıyor.	Evet	103	43,8
	Hayır	132	56,2
Eleştirildiğim zaman duygularım kolayca incinir.	Evet	113	48,1
	Hayır	122	51,9
Gazetelerde/haberlerde cinayet ve şiddet içeren haberler daha çok ilgimi çeker.	Evet	65	27,7
	Hayır	170	72,3
Annem ve babam arkadaşlarımdan hoşlanmıyorlar.	Evet	20	8,5
	Hayır	215	91,5
Çevremde, içinde bulunduğum arkadaş grubunu beğenmeyen birçok insan var.	Evet	39	16,6
	Hayır	196	83,4
Sinirlendiğim zaman ağızımdan çıkan sözlerin farkında olmam.	Evet	129	54,9
	Hayır	106	45,1
Arkadaşlarla birlikte yaptığımız bazı davranışlar başımın derde girmesine neden oldu.	Evet	55	23,4
	Hayır	180	76,6
Bazen hiçbir işe yaramadığımı düşünürüm.	Evet	121	51,5
	Hayır	114	48,5
Sinirlendiğim zaman birisiyle yumruk yumruğa kavga edince rahatlarım.	Evet	46	19,6
	Hayır	189	80,4
Çalışmadan kazanmak hayatta en iyi yoldur.	Evet	47	20,0
	Hayır	188	80,0
Sinirlendiğim zaman kontrolümü kaybederim.	Evet	115	48,9
	Hayır	120	51,1
Hiç neden yokken başıma kötü bir şey gelecek duygusuna kapıldığım olur.	Evet	154	65,5
	Hayır	81	34,5
Ailem arkadaşlarımdan beni kötü yola götürdüğü inancında.	Evet	31	13,2

Ergenlerin Suç Eğilimi İle Sosyodemografik Özellikleri ve Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki:
Zonguldak Örneği

	Hayır	204	86,8
Başkaları ile birlikteyken kendimi tedirgin ve rahatsız hissedirim.	Evet	31	13,2
	Hayır	204	86,8
Yumruk yumruğa kavga ettiğim çok olmuştur.	Evet	30	12,8
	Hayır	205	87,2
Aile kurallarından oldukça bağımsız ve özgürüm.	Evet	42	17,9
	Hayır	193	82,1
Sık sık kendime bir şeyleri dert edinirim.	Evet	136	57,9
	Hayır	99	42,1
Davranışlarımın başkalarına zarar verip vermemesi önemli değil.	Evet	22	9,4
	Hayır	213	90,6
Çok gerginim.	Evet	95	40,4
	Hayır	140	59,6
Arkadaşlarımla birlikte bize karşı gelenleri dövdüğüm oldu.	Evet	36	15,3
	Hayır	199	84,7
Güven duyduğum hiç kimse yok.	Evet	45	19,1
	Hayır	190	80,9
İnsanları kandırmak çok kolaydır.	Evet	86	36,6
	Hayır	149	63,4
Titremelerim var.	Evet	37	15,7
	Hayır	198	84,3
Arkadaşlarla birlikte, sorunlardan uzak duramayıp başımızı derde soktuğumuz oldu.	Evet	59	25,1
	Hayır	176	74,9
Genellikle yaşlılarım benden uzak dururlar.	Evet	18	7,7
	Hayır	217	92,3
Aileme haber vermeden evi terk ettiğim oldu.	Evet	19	8,1
	Hayır	216	91,9
Birkaç kez disiplin cezası aldım.	Evet	43	18,3
	Hayır	192	81,7
Elimde olmadan birkaç kez yangın çıkardım.	Evet	7	3,0
	Hayır	228	97,0
Arkadaşlarla birlikte başkalarını kandırarak eğlendiğimiz çok olmuştur.	Evet	61	26,0
	Hayır	174	75,0
Şimdiye kadar kimseyi tehdit etmedim.	Evet	124	52,8
	Hayır	111	47,2
Arkadaşlarımın çoğunun içki, sigara gibi kötü alışkanlıkları var.	Evet	77	32,8
	Hayır	158	67,2
İnsanlar koşulsuz serbestçe davranırlarsa toplum daha iyi olur.	Evet	22	9,4
	Hayır	213	90,6
Arkadaşlarla birlikte yaptığımız birçok davranışı çevre onaylamıyor.	Evet	29	12,3
	Hayır	206	87,7
Yeterince sevgi göremedim.	Evet	49	20,9
	Hayır	186	79,1
Davranışlarım çevre tarafından sürekli yanlış anlaşıyor.	Evet	63	26,8
	Hayır	172	73,2
Kanunla başım hiç derde girmedi.	Evet	191	81,3
	Hayır	44	18,7
Arkadaşlarla birlikte başkalarına silah gösterip korkuttuk.	Evet	3	1,3
	Hayır	232	98,7
Çevremde hiç kimse beni anlamıyor.	Evet	69	29,4
	Hayır	166	70,6
Başkalarına fiziksel saldırıda bulunup canını yaktığım oldu.	Evet	80	34,0
	Hayır	155	66,0
Sık sık yalan söylemek zorunda kalıyorum.	Evet	34	14,5
	Hayır	201	85,5
Hiç kimsenin onaylamadığı davranışlarımı arkadaşlarım onaylar.	Evet	35	14,9

Ergenlerin Suç Eğilimi İle Sosyodemografik Özellikleri ve Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki: Zonguldak Örneği

	Hayır	200	85,1
Davranışlarımı içinde bulunduğum şartlara göre ayarlamaktansa	Evet	63	26,8
canımın istediğini yaparım.	Hayır	172	73,2
İçki, sigara ve uyuşturucu maddeler sorunlardan kurtulmanın bir	Evet	13	5,5
yoldur.	Hayır	222	94,5
Ailem arkadaşlarımı beğenmez.	Evet	21	8,9
	Hayır	214	91,1
Korkakları aramıza almayız.	Evet	27	11,5
	Hayır	208	88,5
Eğer biri bana meydan okursa çılgınca öfkelenirim.	Evet	62	26,4
	Hayır	173	73,6
Birkaç kez evden kaçtım.	Evet	16	6,8
	Hayır	219	93,2
Başkalarının eşyalarına zarar verip kaçtığım oldu.	Evet	17	7,2
	Hayır	218	92,8
Yasa ve kurallar hiçbir işe yaramaz, yalnızca insanı zora sokarlar.	Evet	14	6,0
	Hayır	221	94,0
Bu dünyada yaşamak için sert ve acımasız olmalı.	Evet	71	30,2
	Hayır	164	69,8
İnsanlar bana hiç şans vermediler.	Evet	45	19,1
	Hayır	190	80,9
Başkalarına zor anlar yaşatmak oldukça eğlencelidir.	Evet	12	5,1
	Hayır	223	94,9
Polisle başım hiç derde girmedi.	Evet	175	74,5
	Hayır	60	25,5
Hakkımda kötü sözler söyleyen birçok insan var.	Evet	65	27,7
	Hayır	170	72,3
Evden ufak tefek şeyler çaldığım oldu.	Evet	22	9,4
	Hayır	213	90,6

4.2. İlişkisel Analizler

Araştırmanın bu bölümünde araştırma hedefleri doğrultusunda gerçekleştirilen hipotez testlerinin sonuçlarına yer verilmiştir. Hipotez testlerini gerçekleştirmek amacıyla demografik ve kontrol değişkenleri ile ölçek puanları arasındaki ilişkiler istatistiksel ortalama farklılıkları tespit etmek için kullanılan Bağımsız Örneklem T-Testi ve Tek Yönlü Anova ile gerçekleştirilmiş, ölçekler arasındaki ilişkilerin tespiti için ise Pearson Korelasyon Testi ve Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır.

Aşağıda yer alan Tablo 6'da örneklemin cinsiyet değişkeni ile araştırma ölçeklerinden aldıkları puanların arasındaki anlamlı ilişkilerin tespiti amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testinin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 6. Cinsiyet Değişkeni Ortalama Farklılıkları

		N	Ort.	SS	T	P
Demokratik Anne Baba	Kadın	162	43,02	7,04	-3,181	0,002*
	Erkek	73	46,52	9,27		
Koruyucu-İstekçi Anne Baba	Kadın	162	45,62	7,78	-1,945	0,053
	Erkek	73	47,82	8,60		
Otoriter Anne Baba	Kadın	162	25,77	5,15	-3,262	0,001*
	Erkek	73	28,44	7,07		
Suç Eğilimi	Kadın	162	13,91	7,35	-2,973	0,003*
	Erkek	73	17,47	10,56		

*p<,05; p<,01; p<,001.

Elde edilen bulgulara göre araştırmanın bütün ölçekleri ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilmektedir ($p<0,05$). Bu farkların kaynakları araştırıldığında ise demokratik anne baba tutum alt boyutunda erkek öğrencilerin ortalaması $46,52\pm9,27$ ile kız öğrencilerin ortalamasından $43,02\pm7,04$ yüksek olarak elde edilmekte ve bu bulguya göre erkek öğrencilerin anne ve babalarının daha demokratik tutum sergilediği görülmektedir. Koruyucu – istekçi anne baba tutumunda ise erkek öğrencilerin ortalaması $47,82\pm8,60$ ile kız öğrencilerin ortalamasından ($45,62\pm7,78$) yüksek bir değer almakta ve bu bulguya göre erkek öğrencilerin anne ve babalarının daha koruyucu – istekçi bir tutum sergilediği bulgusuna ulaşılabilmektedir. Otoriter anne baba tutumuna dair bulgular incelendiğinde ise erkek öğrencilerin ($28,44\pm7,07$) kız öğrencilerden ($25,77\pm5,15$) daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu ve böylece erkek öğrencilerin ailesinin daha otoriter bir tutum gösterdiği sonucuna ulaşılmaktadır. Son olarak da ergenlerde suça yönelik davranım sorunları ölçeğinden öğrencilerin aldıkları ortalamalar dikkate alındığında kız öğrencilerin ($13,91\pm7,35$) erkek öğrencilerden ($17,47\pm10,56$) daha düşük ortalamalara sahip olduğu ve suça eğilimlerinin daha düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 7’de araştırmanın diğer bir demografik değişkeni olan yaş ile araştırma ölçeklerinden alınan puanlar arasındaki ilişkinin tespiti için gerçekleştirilen tek yönlü anova analizinin sonuçları yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre yaş değişkeni ile araştırma ölçekleri arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 7. Yaş Değişkeni Ortalama Farklılıkları

		N	Ort.	SS	F	P
Demokratik	Ondört-Onbeş	51	42,68	6,78	1,871	0,156
Anne Baba	Onaltı	114	43,92	6,42		
	Onyedi-Onsekiz	70	45,45	10,48		
Koruyucu-İstekçi	Ondört-Onbeş	51	45,30	6,93	0,699	0,498
Anne Baba	Onaltı	114	46,29	7,65		
	Onyedi-Onsekiz	70	47,06	9,46		
Otoriter Anne	Ondört-Onbeş	51	25,84	4,58	0,812	0,445
Baba	Onaltı	114	26,54	5,11		
	Onyedi-Onsekiz	70	27,22	7,77		
Suç Eğilim	Ondört-Onbeş	51	13,07	7,33	1,688	0,187
	Onaltı	114	15,67	8,51		
	Onyedi-Onsekiz	70	15,35	9,51		

Aşağıda yer alan Tablo 8’de ise eğitim görülen okul ile araştırma ölçeklerinden alınan puanlar arasındaki ilişkinin tespiti için gerçekleştirilen tek yönlü anova analizinin sonuçları yer almaktadır

Tablo 8. Okul Değişkeni Ortalama Farklılıkları

		N	Ort.	SS	F	P
Demokratik	Anadolu Lisesi	163	44,06	7,75	2,424	0,091
Anne Baba	Fen Lisesi	38	42,29	5,64		
Tutumu	Meslek Lisesi	34	46,38	10,38		
Koruyucu-İstekçi Anne	Anadolu Lisesi	163	46,04	7,86	0,316	0,731
Baba Tutumu	Fen Lisesi	38	47,16	5,88		
	Meslek Lisesi	34	46,59	10,98		
Otoriter Anne	Anadolu Lisesi	163	26,29	5,59	7,112	0,001*
Baba Tutumu	Fen Lisesi	38	24,97	4,60		
	Meslek Lisesi	34	29,85	7,62		
Suç Eğilim	Anadolu Lisesi	163	15,18	8,43	7,234	0,001*
	Fen Lisesi	38	11,11	5,46		
	Meslek Lisesi	34	18,59	10,65		

*p<,05; p<,01; p<,001.

Elde edilen bulgular incelendiğinde demokratik anne baba tutumu ve koruyucu istekçi anne baba tutumu ile eğitim görülen okul türü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilememiştir ($p>0,05$). Okul değişkeni ile otoriter anne baba tutumu ve suça eğilim arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilmiş ($p<0,05$) ve bu farklılığın kaynağı otoriter anne baba tutumu açısından

değerlendirildiğinde anlamlı farklılığın gerçekleştirilen PostHoc testleri sonucunda Anadolu Lisesi ve Fen Lisesi arasındaki ortalama farklılığından kaynaklandığı görülmektedir. Suça eğilim değişkeni incelendiğinde ise gerçekleştirilen PostHoc testleri sonucunda anlamlı farklılığın Meslek Lisesi ve Fen Lisesi arasındaki ortalama farklılığından kaynaklandığı görülmektedir.

Tablo 9’da araştırma örnekleminin okuduğu sınıf ile araştırma ölçekleri arasındaki ilişkilerin tespiti amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü anova testinin sonuçları yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre örneklemin okuduğu sınıf ile araştırma ölçekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir ($p>0,05$).

Tablo 9. Sınıf Değişkeni Ortalama Farklılıkları

		N	Ort.	SS	F	P
Demokratik Anne Baba	Dokuz	41	43,20	6,92	0,281	0,839
	On	118	44,49	7,39		
	Onbir	35	43,86	8,19		
	Oniki	41	44,15	10,16		
Koruyucu-İstekçi Anne Baba	Dokuz	41	44,68	7,66	0,849	0,468
	On	118	46,99	7,98		
	Onbir	35	46,03	8,14		
	Oniki	41	46,17	8,78		
Otoriter Anne Baba	Dokuz	41	25,66	4,68	0,501	0,682
	On	118	26,91	5,89		
	Onbir	35	26,91	6,19		
	Oniki	41	26,37	6,95		
Suça Eğilim	Dokuz	41	13,49	6,95	1,402	0,243
	On	118	15,99	9,23		
	Onbir	35	15,34	9,15		
	Oniki	41	13,46	7,59		

Tablo 10’da örneklemin kardeş sayısı ile araştırma ölçekleri arasındaki anlamlı ortalama farklılıklarının tespiti amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü anova analizinin sonuçları yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre örneklemin kardeş sayısı ile araştırma ölçekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilememiştir ($p>0,05$).

Tablo 10. Kardeş Sayısı Değişkenine Dair Ortalama Farklılıkları

		N	Ort.	SS	F	P
Demokratik Anne Baba	Yok	14	47,21	5,32	1,633	0,182
	Bir	115	44,70	8,26		
	İki	86	42,88	8,12		
	Üç ve Üzeri	20	43,80	6,15		
Koruyucu- İstekçi Anne Baba	Yok	14	49,00	6,23	1,113	0,344
	Bir	115	46,74	8,31		
	İki	86	45,26	8,27		
	Üç ve Üzeri	20	46,40	6,91		
Otoriter Anne Baba	Yok	14	28,07	5,59	0,624	0,600
	Bir	115	26,85	6,32		
	İki	86	26,22	5,67		
	Üç ve Üzeri	20	25,70	4,98		
Suça Eğilim	Yok	14	20,21	12,86	2,532	0,058
	Bir	115	14,90	7,91		
	İki	86	13,91	7,67		
	Üç ve Üzeri	20	16,85	11,57		

Aşağıda yer alan Tablo 11’de ise örneklemin hane gelir algısı ile araştırma ölçekleri arasındaki anlamlı ortalama farklılıklarının tespiti amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü anova analizinin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 11. Hane Gelir Algısı Ortalama Farklılıkları

		N	Ort.	SS	F	P
Demokratik Anne Baba Tutumu	Ortanın Altı	16	48,69	12,02	3,586	0,029*
	Orta	157	43,39	7,36		
	Ortanın Üstü	62	44,76	7,80		
Koruyucu- İstekçi Anne Baba Tutumu	Ortanın Altı	16	47,63	11,54	6,489	0,002*
	Orta	157	45,02	7,64		
	Ortanın Üstü	62	49,21	7,47		
Otoriter Anne Baba Tutumu	Ortanın Altı	16	28,88	9,22	1,281	0,281
	Orta	157	26,46	5,29		
	Ortanın Üstü	62	26,34	6,41		
Suça Eğilim	Ortanın Altı	16	15,88	10,38	1,677	0,189
	Orta	157	15,61	9,09		
	Ortanın Üstü	62	13,31	6,55		

*p<,05; p<,01; p<,001.

Elde edilen bulgulara göre araştırma ölçeklerinden demokratik anne baba tutumu ve koruyucu – istekçi anne baba tutumu için anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilmiş ve bu farkların nedeni PostHoc testleri ile değerlendirildiğinde anlamlı farklılığın demokratik anne baba tutumunda ortanın altı ile orta, koruyucu-istekçi anne baba tutumunda ise orta ile ortanın üstü gelir arasındaki ilişkiden kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Tablo 12’de örneklemin anneleri ile yaşama durumu ile araştırma ölçekleri arasındaki ilişkilerin tespiti amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testinin sonuçlarına yer verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre örneklemin anne ile yaşama durumu ile araştırma ölçekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilememiştir ($p>0,05$).

Tablo 12. Anne ile Birlikte Yaşama Durumu Ortalama Farklılıkları

		N	Ort.	SS	t	P
Demokratik Anne Baba	Evet	222	44,16	7,94	0,374	0,709
	Hayır	13	43,31	8,38		
Koruyucu-İstekçi Anne Baba	Evet	222	46,45	8,05	1,163	0,246
	Hayır	13	43,77	8,65		
Otoriter Anne Baba	Evet	222	26,53	5,98	-0,684	0,494
	Hayır	13	27,69	5,04		
Suç Eğilimi	Evet	222	14,92	8,63	-0,721	0,472
	Hayır	13	16,69	8,61		

Tablo 13’te örneklemin anne çalışma durumu ile araştırma ölçekleri arasındaki ilişkilerin tespiti amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testinin sonuçlarına yer verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre örneklemin annesinin çalışma durumu ile araştırma ölçekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığına rastlanılmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 13. Anne Çalışma Durumu Ortalama Farklılıkları

		N	Ort.	SS	t	P
Demokratik Anne Baba	Evet	57	42,68	8,19	-1,562	0,121
	Hayır	178	44,57	7,84		
Koruyucu-İstekçi Anne Baba	Evet	57	46,67	6,83	0,392	0,697
	Hayır	178	46,19	8,47		
Otoriter Anne Baba	Evet	57	26,47	6,25	-0,178	0,859
	Hayır	178	26,63	5,84		
Suç Eğilimi	Evet	57	14,16	7,38	-0,865	0,388
	Hayır	178	15,29	8,98		

Aşağıda yer alan Tablo 14’te ise örneklemin anne eğitim durumu ile araştırma ölçekleri arasındaki istatistiksel olarak anlamlı ortalama farklılıklarının tespiti amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü anova analizinin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 14. Anne Eğitim Durumu Ortalama Farklılıkları

		N	Ort.	SS	F	P
Demokratik Anne Baba Tutumu	İlkokul Mezunu	111	43,44	7,18	1,918	0,127
	Ortaokul Mezunu	38	46,16	11,35		
	Lise Mezunu	64	44,84	7,58		
	Üniversite Mezunu	22	41,82	4,15		
Koruyucu-İstekçi Anne Baba Tutumu	İlkokul Mezunu	111	44,22	8,08	6,135	0,00*
	Ortaokul Mezunu	38	49,79	9,06		
	Lise Mezunu	64	47,98	7,33		
	Üniversite Mezunu	22	45,91	5,27		
Otoriter Anne Baba Tutumu	İlkokul Mezunu	111	26,00	5,03	1,968	0,121
	Ortaokul Mezunu	38	28,45	8,14		
	Lise Mezunu	64	26,92	6,19		
	Üniversite Mezunu	22	25,45	4,22		
Suça Eğilim	İlkokul Mezunu	111	16,16	9,24	1,324	0,267
	Ortaokul Mezunu	38	14,39	9,18		
	Lise Mezunu	64	13,63	7,60		
	Üniversite Mezunu	22	14,36	6,67		

*p<,05; p<,01; p<,001.

Elde edilen bulgular incelendiğinde araştırma değişkenlerinden yalnızca koruyucu – istekçi anne baba tutumu ile anne eğitim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilmiş ($p<0,05$) ve bu farklılığın kaynağını tespit etmek amacıyla gerçekleştirilen PostHoc testinin sonuçlarına göre ise anlamlı farklılığın üniversite mezunu anneler ile ortaokul mezunu anneler arasındaki ortalama farklılığından kaynaklandığı görülmektedir.

Aşağıda yer alan Tablo 15’te örneklemin babasının hayatta olma durumu ile araştırma ölçekleri arasındaki ilişkilerin tespiti amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testinin sonuçları yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre araştırma ölçekleri ile babanın hayatta olma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilememiştir ($p>0,05$).

Tablo 15. Babanın Hayatta Olma Durumu Ortalama Farklılıkları

		N	Ort.	SS	T	P
Demokratik Anne Baba	Sağ	230	44,16	8,01	0,656	0,512
	Ölü	5	41,80	3,11		
Koruyucu-İstekçi Anne Baba	Sağ	230	46,26	8,15	-0,585	0,559
	Ölü	5	48,40	4,67		
Otoriter Anne Baba	Sağ	230	26,63	5,96	0,684	0,495
	Ölü	5	24,80	4,66		
Suça Eğilim	Sağ	230	15,12	8,63	1,265	0,207
	Ölü	5	10,20	6,69		

Tablo 16’da araştırma örnekleminin baba ile yaşama değişkeni ile araştırma ölçekleri arasındaki ortalama farklılıklarının tespiti amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testinin sonuçları yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre örneklemin baba ile yaşama değişkeni ile araştırma ölçekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 16. Baba ile Birlikte Yaşama Ortalama Farklılıkları

		N	Ort.	SS	t	P
Demokratik Anne Baba	Evet	216	44,06	7,93	-0,298	0,766
	Hayır	19	44,63	8,37		
Koruyucu-İstekçi Anne Baba	Evet	216	46,15	8,11	-0,954	0,341
	Hayır	19	48,00	7,82		
Otoriter Anne Baba	Evet	216	26,57	5,85	-0,188	0,851
	Hayır	19	26,84	6,94		
Suç Eğilimi	Evet	216	14,99	8,70	-0,185	0,853
	Hayır	19	15,37	7,79		

Aşağıda yer alan Tablo 17’de örneklemin baba çalışma durumu değişkeni ile araştırma ölçekleri arasındaki istatistiksel ortalama farklılıklarının tespiti amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testinin sonuçları yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre örneklemin baba çalışma durumları ile araştırma ölçekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilememiştir ($p>0,05$).

Tablo 17. Baba Çalışma Durumu Ortalama Farklılıkları

		N	Ort.	SS	t	P
Demokratik Anne Baba	Evet	211	44,21	8,17	0,559	0,577
	Hayır	24	43,25	5,62		
Koruyucu-İstekçi Anne Baba	Evet	211	46,44	8,20	0,778	0,437
	Hayır	24	45,08	7,08		
Otoriter Anne Baba	Evet	211	26,63	6,05	0,265	0,792
	Hayır	24	26,29	4,84		
Suç Eğilimi	Evet	211	15,12	8,68	0,559	0,576
	Hayır	24	14,08	8,13		

Tablo 18’de örneklemin babasının eğitim durumu değişkeni ile araştırma ölçekleri arasındaki istatistiksel ortalama farklılıklarının tespiti amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü anova analizinin sonuçları yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre örneklemin baba

eğitim durumları ile araştırma ölçekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilememiştir ($p>0,05$).

Tablo 18. Baba Eğitim Durumu Ortalama Farklılıkları

		N	Ort.	SS	F	P
Demokratik Anne Baba Tutumu	İlkokul Mezunu	54	44,19	10,22	0,144	0,933
	Ortaokul Mezunu	51	44,24	6,10		
	Lise Mezunu	86	44,35	7,74		
	Üniversite Mezunu	44	43,41	7,23		
Koruyucu-İstekçi Anne Baba Tutumu	İlkokul Mezunu	54	43,85	10,39	2,207	0,088
	Ortaokul Mezunu	51	47,31	6,79		
	Lise Mezunu	86	46,92	7,25		
	Üniversite Mezunu	44	46,93	7,44		
Otoriter Anne Baba Tutumu	İlkokul Mezunu	54	27,13	7,02	0,308	0,821
	Ortaokul Mezunu	51	26,43	4,61		
	Lise Mezunu	86	26,66	5,96		
	Üniversite Mezunu	44	26,00	5,92		
Suça Eğilim	İlkokul Mezunu	54	16,33	9,81	1,299	0,267
	Ortaokul Mezunu	51	15,14	8,22		
	Lise Mezunu	86	15,19	8,94		
	Üniversite Mezunu	44	12,93	6,49		

Tablo 19’da araştırmanın bir diğer değişkeni olan anne ve babanın birlikte yaşama durumu ile araştırma ölçekleri arasındaki ilişkinin tespiti için gerçekleştirilen bağımsız örneklem t testinin sonuçları sunulmaktadır.

Tablo 19. Anne ve Baba Birlikte Yaşama Ortalama Farklılıkları

		N	Ort.	SS	t	P
Demokratik Anne Baba	Anne babam birlikte yaşıyorlar	213	44,28	8,01	1,027	0,305
	Anne ve babam ayrı yaşıyorlar	22	42,45	7,23		
Koruyucu-İstekçi Anne Baba	Anne babam birlikte yaşıyorlar	213	46,57	8,09	1,630	0,105
	Anne ve babam ayrı yaşıyorlar	22	43,63	7,66		
Otoriter Anne Baba	Anne babam birlikte yaşıyorlar	213	26,58	6,02	-0,071	0,943
	Anne ve babam ayrı yaşıyorlar	22	26,68	5,06		
Suç Eğilimi	Anne babam birlikte yaşıyorlar	213	14,61	8,64	-2,272	0,024*

Anne ve babam ayrı yaşıyorlar	22	18,95	7,45
----------------------------------	----	-------	------

*p<,05; p<,01; p<,001.

Elde edilen bulgulara göre araştırma ölçeklerinden suça eğilim ile anne ve babanın birlikte yaşama şekli arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığına rastlanmıştır ($p<0,05$). Anne babası ayrı yaşayan öğrencilerin ortalamaları ($18,95\pm7,45$) anne babası birlikte yaşayan öğrencilerin ortalamasından ($14,61\pm8,64$) yüksek olarak tespit edilmiştir.

Tablo 20’de örneklemin düzenli olarak spor yapma durumu ile araştırma ölçekleri arasındaki ilişkinin tespiti amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testinin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 20. Örneklemin Düzenli Olarak Spor Yapma Ortalama Farklılıkları

		N	Ort.	SS	t	P
Demokratik Anne Baba	Evet	93	46,02	8,42	3,035	0,003*
	Hayır	142	42,86	7,38		
Koruyucu-İstekçi Anne Baba	Evet	93	48,39	8,35	3,263	0,001*
	Hayır	142	44,94	7,64		
Otoriter Anne Baba	Evet	93	27,78	6,54	2,516	0,013*
	Hayır	142	25,82	5,38		
Suç Eğilimi	Evet	93	15,73	8,73	1,028	0,305
	Hayır	142	14,55	8,54		

*p<,05; p<,01; p<,001.

Elde edilen bulgulara göre araştırma örnekleminin düzenli olarak spor yapma durumu ile demokratik anne baba tutumu, koruyucu – istekçi anne baba tutumu ve otoriter anne baba tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilmiştir ($p<0,05$). Elde edilen farklılıkların kaynağı incelendiğinde demokratik anne baba tutumu alt boyutunda düzenli olarak spor yapan katılımcıların ortalamaları ($46,02\pm8,42$) ile düzenli olarak spor yapmayanlardan ($42,86\pm7,38$) daha yüksek olmaktadır. Koruyucu – istekçi anne baba tutumunda ise düzenli olarak spor yapanların ortalamaları ($48,39\pm8,35$) düzenli olarak spor yapmayanlardan ($44,94\pm7,64$) daha yüksek olmaktadır. Son olarak da otoriter anne baba tutumu kapsamında düzenli olarak spor

yapan katılımcıların ortalamaları ($27,78 \pm 6,54$) düzenli olarak spor yapmayan katılımcılardan ($25,82 \pm 5,38$) daha fazla olarak tespit edilmiştir.

Tablo 21’de ise örneklemin sigara kullanımı ile araştırma ölçekleri arasındaki ilişkinin tespiti amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testinin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 21. Örneklemin Sigara Kullanımı Ortalama Farklılıkları

		N	Ort.	SS	t	P
Demokratik	Evet	23	45,43	8,46	0,841	0,401
Anne Baba	Hayır	212	43,97	7,90		
Koruyucu-	Evet	23	45,35	9,47	-0,595	0,552
İstekçi Anne	Hayır	212	46,41	7,94		
Baba						
Otoriter Anne	Evet	23	28,17	6,77	1,346	0,182
Baba	Hayır	212	26,42	5,83		
Suç Eğilim	Evet	23	26,61	11,11	7,566	0,000*
	Hayır	212	13,76	7,29		

*p<,05

Elde edilen bulgulara göre araştırma örnekleminin sigara kullanım durumları ile yalnızca suça eğilim durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilmiş ($p<0,05$) ve bu farklılığın kaynağı incelendiğinde sigara kullanan öğrencilerin daha yüksek ortalama puan ile ($26,61 \pm 11,11$) suça eğilimlerinin sigara kullanmayanlara oranla daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 22’de örneklemin okul dışı aktivite değişkeni ile araştırma ölçekleri arasındaki istatistiksel ortalama farklılıklarının tespiti amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü anova analizinin sonuçları yer almaktadır. Elde edilen bulgular incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilememiştir ($p>0,05$).

Tablo 22. Örneklemin Okul Dışı Aktivite Ortalama Farklılıkları

		N	Ort.	SS	F	P
	Oyun oynamak	12	45,58	11,62	1,365	0,238
	İnternette dolaşmak	37	43,68	7,38		
Demokratik	Sosyal medyada vakit	81	43,56	7,14		
Anne Baba	geçirmek					
Tutumu	Spor yapmak	46	46,26	9,04		
	Kitap okumak	31	41,90	7,98		
	Diğer	28	44,57	6,73		
	Oyun oynamak	12	45,83	10,13	0,440	0,821

Ergenlerin Suç Eğilimi İle Sosyodemografik Özellikleri ve Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki:
Zonguldak Örneği

Koruyucu-İstekçi Anne Baba Tutumu	İnternette dolaşmak	37	46,11	9,34		
	Sosyal medyada vakit geçirmek	81	45,65	7,66		
	Spor yapmak	46	47,67	8,63		
	Kitap okumak	31	45,77	7,33		
	Diğer	28	46,96	6,77		
Otoriter Anne Baba Tutumu	Oyun oynamak	12	28,58	7,56	0,656	0,657
	İnternette dolaşmak	37	25,41	4,66		
	Sosyal medyada vakit geçirmek	81	26,47	5,66		
	Spor yapmak	46	27,13	6,44		
	Kitap okumak	31	26,84	6,59		
	Diğer	28	26,53	6,00		
	Oyun oynamak	12	18,50	9,98	1,124	0,348
Suça Eğilim	İnternette dolaşmak	37	14,81	8,64		
	Sosyal medyada vakit geçirmek	81	15,12	7,54		
	Spor yapmak	46	15,35	8,55		
	Kitap okumak	31	12,26	7,80		
	Diğer	28	16,00	11,39		

Aşağıda yer alan Tablo 23'te araştırma ölçekleri arasında gerçekleştirilen Pearson Korelasyon testinin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 23. Araştırma Ölçekleri Korelasyon Analizi

	Suç E ğilim	Demokratik Anne Baba	Koruyucu - İstekçi Anne Baba	Otoriter Anne Baba
Suç E ğilim	1			
Demokratik Anne Baba	,180**	1		
Koruyucu - İstekçi Anne Baba	-0,120*	,593**	1	
Otoriter Anne Baba	,293**	,726**	,377**	1

**0.01 düzeyinde önemli anlamlılık

*0.05 düzeyinde önemli anlamlılık

Örneklemin demokratik anne baba tutumları ile suça eğilimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı, zayıf ve doğru orantılı bir korelasyon ilişkisi bulunmaktadır ($r=0,180$; $p<0,01$). Elde edilen bu ilişkiye göre örneklemin anne baba tutumları ile suça eğilimleri arasında doğru orantı görülmekte ve demokratik anne baba tutumu arttıkça suça eğilimde artmakta veya tam tersi şekilde demokratik anne baba tutumu azaldıkça suça

eğilim de azalmaktadır. Koruyucu-istekçi anne baba tutumu ile suça eğilim arasında istatistiksel olarak anlamlı ve ters orantılı bir ilişki bulunmuştur ($r = -0,120$, $p < 0,05$). Bu sonuca göre koruyucu-istekçi anne baba tutumu arttıkça suça eğilim azalmakta, koruyucu-istekçi anne baba tutumu azaldıkça suça eğilim artmaktadır. Son olarak da elde edilen bulgulara göre örneklemin otoriter anne baba tutumu ile suça eğilimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı, doğru orantılı ve zayıf şiddette bir korelasyon ilişkisi tespit edilmiştir ($r = 0,293$; $p < 0,01$). Elde edilen bulgulara göre örneklemin otoriter anne baba tutumunda görülen artış suça eğilimi arttırmakta veya tam tersi şekilde otoriter anne baba tutumunda görülen azalış suça eğilimi azaltmaktadır.

Aşağıda yer alan Tablo 24'te araştırmanın bağımlı değişkeni olan suça eğilimi yordayıcı nedenleri keşfetmek amacıyla oluşturulan hiyerarşik regresyon modelinin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 24. Suça Eğilimi Yordayan Unsurlar

Model		B	Std. Hata	β	t	P	
1	Sabit	12,003	3,370		3,562	,000	$R^2 = ,156$ $\Delta R^2 = ,145$ $F = 14200$ $P = ,000$
	Demokratik Anne-Baba	,160	,110	,148	1,455	,147	
	Koruyucu-İstekçi Anne-Baba	-,345	,080	-,324	-4,291	,000*	
	Otoriter Anne-Baba	,448	,128	,308	3,492	,001*	
2	Sabit	11,693	3,091		3,783	,000	$R^2 = ,337$ $\Delta R^2 = ,310$ $F = 12680$ $P = ,000$
	Demokratik Anne-Baba	,126	,100	,116	1,260	,209	
	Koruyucu-İstekçi Anne-Baba	-,272	,074	-,255	-3,690	,000*	
	Otoriter Anne-Baba	,344	,118	,237	2,909	,004*	
	Erkek	,527	1,086	,028	,486	,628	
	Fen Lisesi	-2,375	1,321	-,102	-1,799	,073	
	Meslek Lisesi	1,598	1,393	,065	1,147	,252	
	Anne Baba Ayrı	1,299	1,655	,044	,785	,433	
	Sigara Kullanıyor	10,559	1,735	,365	6,085	,000*	
	Uyuşturucu Kullanmış	3,450	4,500	,045	,767	,444	

* $p < ,05$; $p < ,01$; $p < ,001$.

Kurulan iki modelli regresyon testinde ilk modelde araştırmanın bağımsız değişkenleri olan anne baba tutumları yer alırken ikinci modelde ilk modele ek olarak araştırmanın demografik değişkenleri dahil edilmiştir. Elde edilen sonuçlar incelendiğinde, koruyucu-istekçi anne baba tutumu ($t=-4,291$; $p<0,05$) ve otoriter anne baba tutumu ($t=3,492$; $p<0,05$) ile suça eğilim arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu ilişkiler incelendiğinde koruyucu-istekçi anne baba tutumu ile suça eğilim arasında ters orantılı bir ilişki bulunmakta iken otoriter anne baba tutumu ile suça eğilim arasında doğru orantılı bir ilişki bulunmaktadır.

Regresyon testinin ikinci modelinde ise demografik değişkenlerden sadece sigara kullanımı ($t=6,085$; $p<0,05$) ile suç eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir regresyon ilişkisi tespit edilmiş ve bu ilişki incelendiğinde öğrencilerin sigara kullanımı ile suça eğilimleri arasında doğru orantı tespit edilmiştir. Sigara kullanan öğrencilerin suç eğilimleri sigara kullanmayan öğrencilerden daha yüksek olarak tespit edilmiştir.

BÖLÜM V – TARTIŞMA

Bu bölümde çalışmada elde edilen sonuçların alanyazındaki diğer çalışmalarla ilişkisi incelenmiştir. Elde edilen bulgular önceki çalışmalarla karşılaştırılıp ortaya çıkan ilişkiler yorumlanmıştır.

Ergenlerin suç eğilimi ile sosyodemografik özellikleri ve anne baba tutumları arasındaki ilişkilerin incelendiği bu çalışmada ergenlerin cinsiyeti, devam ettikleri okul türü, hane gelir algısı, anne eğitim durumu ve düzenli spor yapma gibi sosyodemografik özellikleri ile anne baba tutumları arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan, ergenlerin yaşı, kardeş sayıları, sınıfları, anneleri ile birlikte yaşamaları, annelerinin çalışma durumu, babaları ile yaşamaları, babalarının çalışma durumu, babalarının eğitim durumu, anne babalarının birlikte yaşama durumları, sigara ve uyuşturucu kullanımları ile okul dışı aktiviteleri arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Araştırmanın bağımsız değişkeni olan ergenlerin suça eğilimi ile ergenlerin cinsiyeti, okul türü, anne babalarının birlikte yaşamaları, sigara kullanımı, uyuşturucu kullanımı ve okul dışı aktiviteleri arasında ilişki bulunmuştur. Araştırmanın sosyodemografik bulgularından ergenlerin yaşı, sınıfları, kardeş sayıları, hane gelir algıları, anne ile yaşamaları, annelerinin çalışma durumu, annelerinin eğitim durumu, babaları ile yaşamaları, babalarının çalışma durumu, babalarının eğitim durumu ve düzenli spor yapmaları ile suça eğilim arasında ilişki tespit edilememiştir.

Araştırmanın temel sorusu olan ergenlerin suça eğilimi ile anne baba tutumları arasında ilişki tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre ergenlerin suça eğilimi ile demokratik anne baba tutumu arasında doğru orantılı, koruyucu istekçi anne baba tutumu ile ters orantılı, otoriter anne baba tutumu ile zayıf şiddetli ve doğru orantılı ilişkiye rastlanmıştır.

5.1. Ergenlerin Sosyodemografik Özellikleri ile Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkilerin Tartışılması

Bu çalışmada öğrencilerin cinsiyetleriyle anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Erkek öğrencilerin demokratik ve otoriter ebeveyn tutum puanları kadınlara göre daha yüksektir. Koruyucu-istekçi anne baba tutumunda da erkek öğrencilerin puanları kız öğrencilere göre daha yüksek olarak tespit edilmiştir. Erkek

öğrencilerin otoriter anne baba tutumunda kız öğrencilerden daha yüksek puan aldıkları tespit edilmiştir. Alanyazındaki çalışmalarda da ergenlerin anne baba tutumları ile cinsiyetleri arasında ilişki bulunmuştur. Aktaş (2011) yaptığı çalışmada erkek öğrencilerin otoriter ve demokratik anne baba tutumunda daha yüksek puan aldığını ancak koruyucu-istekçi anne baba tutumunda kız öğrencilerin puanlarının daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Sayiner ve arkadaşlarının (2005) araştırmasına göre otoriter anne baba tutumu cinsiyete göre farklılık göstermezken, demokratik ve koruyucu-istekçi anne baba tutumları cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Bu bulgular çalışmamızdaki bulgularla benzerlik göstermektedir. Erkeklerin kızlara göre yetiştirilme tarzlarının kültürümüzde farklılaştığı göz önüne alınırsa bu sonuçlar normal olarak yorumlanabilir. Öte yandan, Çerik (2002), Ünüvar (2007) ve Yenigün (2019) çalışmalarında anne baba tutumları ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olmadığını saptamışlardır. Bu sonuçlar araştırmamızdaki bulgular ile çelişmektedir.

Çalışmamızda öğrencilerin yaş değişkeni ile anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Bu sonuçlar alanyazındaki ergenlik dönemindeki kişilerin anne baba tutumları ile yaşları arasında ilişkinin bulunmadığı diğer araştırmalarla benzerlik göstermektedir (Tuzgöl, 2000; Yıldız ve Erci, 2011). Kekeç (2019) ve Aktaş (2011) ise çalışmalarında yaş değişkeni ile anne baba tutumu arasında ilişki tespit etmişlerdir. Algılanan ebeveyn tutumlarının araştırıldığı çalışmalarda bu ilişkiye daha çok rastlanmakta ve bunun sebebi de ergenlerin gözünden anne babalarının değerlendirilmesidir. Ergenlik başlı başına her yaş grubu için fırtınalı bir dönem olduğu için ebeveynler ile olan ilişkiler de değişkenlik göstermekte ve ergenler anne babalarının davranışlarını farklı yaşlarda farklı şekilde değerlendirmektedir.

Bu çalışmada okul türü ile anne baba tutumları arasındaki ilişki incelenmiş ve otoriter anne baba tutumu ile okul türü arasında ilişki tespit edilmiştir. Sonuçlara göre meslek lisesine giden öğrencilerin otoriter anne babaya sahip olduğu tespit edilmiştir. Demokratik ve koruyucu-istekçi anne baba tutumları ile okul değişkeni arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Alanyazındaki benzer çalışmalara bakıldığında Aktaş'ın (2011) okul türü ile anne baba tutumları arasında anlamlı ilişki tespit ettiği görülmektedir. Anadolu lisesine giden öğrencilerin anne baba tutumları daha demokratik iken, meslek lisesine giden öğrencilerin anne babaları daha otoriter tutum sergilemektedir (Aktaş, 2011). Sosyoekonomik durum da göz önüne alındığında Anadolu lisesine giden öğrencilerin refah düzeyinin daha yüksek olduğu, anne babalarının daha eğitilmiş olduğu

görülmüştür. Bunun sonucunda daha bilinçli ebeveynler oldukları ve çocuklarına karşı demokratik tutum sergiledikleri söylenebilir. Otoriter anne baba tutumuna baktığımızda katı, disiplinli bireyler olduğu ve bu durumun çocuk üzerinde baskı oluşturduğu görülmüştür. Baskıcı ortamda yetişen çocukların akademik başarılarının da olumsuz etkilendiği göz önüne alındığında Meslek lisesine giden öğrencilerin anne babalarının daha otoriter olduğu söylenebilir.

Çalışmanın bir diğer sosyodemografik değişkeni olan sınıf düzeyi değişkeni ile anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Alanyazına bakıldığında araştırmamızdan farklı sonuçlar olduğu görülmüştür. Gürler'in (2017) çalışmasında anne baba tutumlarının tüm alt boyutlarının sınıf düzeyine göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Baykan (2014) araştırmasında onuncu sınıf öğrencilerinin anne babalarını daha koruyucu ve otoriter olarak algıladıklarını saptamıştır. Bu bulgular çalışmamızdaki sonuçlarla çelişmektedir. Çalışmamızda sınıf değişkeni ile anne baba tutumu arasında ilişki tespit edilememesinin sebebi araştırmaya katılan onuncu sınıf öğrencilerindeki yığılma olarak yorumlanabilir.

Kardeş sayısı ile anne baba tutumları arasında bir ilişki saptanmamıştır. Alanyazın incelendiğinde farklı sonuçlar olduğu da tespit edilmiştir. Sayiner ve arkadaşları (2005) çalışmalarında bir kardeş sahibi ergenlerin daha demokratik anne baba tutumuna sahip olduğunu belirtmişlerdir. Bülbül'ün (2014) çalışmasında tek çocuk veya iki çocuk sahihi olan anne babaların dört ve üstü çocuk sahibi anne babalara göre daha demokratik tutum sergilediklerini saptamıştır. Çalışmamızda her ne kadar kardeş sayısı ile anne baba tutumu ile ilişki belirlenmemişse de alanyazındaki araştırmalar kardeş sayısı arttıkça ebeveynlerin daha otoriter tutum sergilediklerini göstermiştir. Tek çocuk veya iki kardeş olan ergenlerde anne baba tutumunun demokratik olmasının sebebi ebeveynlerin az sayıda çocukla daha rahat ilgilenebilmeleri olarak yorumlanabilir.

Bu çalışmada hane gelir algısı ile anne baba tutumları arasında ilişki tespit edilmiş ve elde edilen bulgulara göre ortanın altı ile orta gelir düzeyindeki anne babaların daha demokratik tutum gösterdiği saptanmıştır. Koruyucu-istekçi anne baba tutumuna ise orta ile ortanın üstü gelir düzeyine sahip aileler olduğu tespit edilmiştir. Otoriter anne baba tutumu ile hane gelir algısı arasında bir ilişki bulunmamıştır. Bülbül (2014) çalışmasında aile gelir düzeyi iyi veya çok iyi olan ergenlerin daha demokratik anne baba tutumuna sahip olduğunu tespit etmiştir. Alanyazındaki benzer diğer çalışmalara bakıldığında ise

hane gelir düzeyi ile anne baba tutumu arasında bir ilişki olmadığı saptanmıştır (Aktaş, 2011; Yılmaz, 2018). Bu durum çalışmamızla uyumlu değildir.

Çalışmamızda öğrencilerin anneleri ile yaşama durumu ve anne baba tutumları arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır. Yapılan önceki çalışmalara bakıldığında Ghani ve arkadaşları (2014) anneleriyle yaşayan çocuklarda daha otoriter anne tutumu olduğunu tespit etmişlerdir. Anne babaları birlikte yaşayan çocukların sorumluluğunu ebeveynler paylaşıırken tek ebeveyn ile yaşayanlarda ise sorumluluklar genellikle birlikte yaşadıkları ebeveynler tarafından karşılanmaktadır. Böyle bir durumda tek başına çocuk büyüten annelerin hem çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayabilmek hem de onları riskli ortamlardan uzak tutabilmek adına daha otoriter tutum sergiledikleri söylenebilir.

Bu araştırmada öğrencilerin annelerinin çalışma durumu ile anne baba tutumları arasında bir ilişki bulunmamıştır. Araştırma sonuçlarına benzer olarak Sönmez'in (2014) ergenlerde iletişim becerileri ve anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında ergenlerin annelerinin çalışması ile anne baba tutumları arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır. Öte yandan Erduran Tekin (2017) yaptığı çalışmasında annesi hiç çalışmamış veya herhangi bir meslekten emekli olmuş ergenlerin anne baba tutumlarının çalışan annelere göre daha demokratik olduğu sonucuna ulaşmıştır (Erduran Tekin, 2017). Çalışmayan annelerin çocuklarına daha fazla zaman ayırabildikleri ve onların ihtiyaçlarını, problemlerini daha yakından takip edebildikleri ancak çalışan annelerde çocuklarla geçirilen zamanın daha kısıtlı olduğuna dikkat edilmelidir. Yine de birlikte geçirilen zamanın niceliğinden ziyade niteliği önemli olduğundan paylaşılan anların kısa da olsa verimli olması önemlidir.

Bu çalışmada öğrencilerin annelerinin eğitim durumu ile koruyucu-istekçi anne baba tutumu arasında bir ilişki bulunurken, demokratik ve otoriter anne baba tutumu ile anne eğitim durumu arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır. Sonuçlara göre ortaokul mezunu annelerin daha koruyucu-istekçi bir tutum sergilediği tespit edilmiştir. Alanyazındaki diğer çalışmalar incelendiğinde benzer şekilde anne eğitim durumu ile anne baba tutumu arasında ilişki olduğu görülmüştür. Aktaş'ın (2011) çalışmasında lisans mezunu annelerin daha demokratik tutum sergilediği, ilkökul mezunu annelerin daha otoriter olduğu tespit edilirken, koruyucu-istekçi tutum ile anne eğitim düzeyi arasında ilişki bulunmamıştır. Eğitim düzeyi arttıkça annenin daha bilinçli olduğu ve çocuklarının ihtiyaçlarını göz önünde bulundurduğu söylenebilir. Bu durum da eğitim

seviyesi yüksek olan annelerin daha demokratik tutum sergilemesinin bir sebebi olarak yorumlanabilir.

Bu çalışmada öğrencilerin babalarının çalışma durumları ile anne baba tutumları arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır. Benzer şekilde Erduran Tekin (2017) ergenlerin algıladıkları anne baba tutumlarının yaratıcılık düzeyleri ve duygu düzenleme süreçleri üzerine etkisini araştırmış ve baba çalışma durumu ile anne baba tutumu arasında bir ilişkiye rastlamamıştır (Erduran Tekin, 2017). Buna ek olarak alanyazında eğitim alarak alanında profesyonel olarak çalışan babaların daha az otoriter/disiplinli olduğu bulgularının yer aldığı çalışmalar da mevcuttur (Özyürek,2004; Özyürek ve Tezel Şahin, 2005).

Araştırmamızda öğrencilerin babalarının eğitim durumları ile anne baba tutumları arasında bir ilişki bulunmamıştır. Araştırmamızdaki sonuçlara benzer olarak Aktaş (2011) araştırmasında anne baba tutumları ile baba eğitim durumu arasında ilişki olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Kekeç'in (2019) çalışmasından elde ettiği sonuçlara göre babanın eğitim düzeyi arttıkça demokratik tutum puanı da artmaktadır. Koruyucu tutumun üniversite mezunu babalarda daha yüksek olduğu görülürken otoriter tutumda ise ilköğretim mezunu babalar daha fazla puan almışlardır (Kekeç, 2019). Eğitim kişinin gelişiminde önemli rol oynar. Bunun sonucunda kişilerin davranışları, sosyal ilişkileri etkilenebilir. Düşük eğitim seviyesine sahip babaların çocuklarının ihtiyaçlarını önemsemediği, düzeni katı disiplin kurallarıyla kurmaya çalıştığı ve daha otoriter oldukları söylenebilir.

Bu araştırmada anne baba tutumları ile öğrencilerin anne babalarının birlikte yaşamaları arasında bir ilişki tespit edilmemiştir. Alanyazında araştırmamızda ulaştığımız sonuçlardan farklı olarak Sayiner ve arkadaşları (2005) anne babası ayrı yaşayan ergenlerin daha demokratik anne baba tutumu ile karşılaştıklarını belirtirken, otoriter ve koruyucu-istekçi anne baba tutumu ile anlamlı bir ilişki olmadığını belirtmişlerdir. Ayrı yaşayan anne babaların daha demokratik tutum sergilemesinin sebebi çocuğun sevgi ihtiyacını karşılamak olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmanın bir diğer sosyodemografik değişkeni olan düzenli spor yapma ile anne baba tutumları arasında ilişki tespit edilmiştir. Düzenli olarak spor yapan öğrencilerin puanları her üç anne baba tutumunda da düzenli olarak spor yapmayan öğrencilerden daha yüksektir. Alanyazın incelendiğinde benzer sonuçlara rastlanmıştır.

Spor yapan ergenlerin puanları spor yapmayanlara göre daha yüksek olarak tespit edilmiştir (Aktaş, 2011).

Bu çalışmada öğrencilerin sigara kullanımı ve uyuşturucu kullanımı ile anne baba tutumları arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır. Alanyazındaki çalışmalara bakıldığında sigara, uyuşturucu, alkol gibi bağımlılık yapan maddelerin birlikte değerlendirildiği görülmüştür. Ebibi Çakır (2018) madde kullanan ve kullanmayan ergenleri anne baba tutumları ile aile alışlevleri açısından karşılaştırmış ve madde kullanan öğrencilerin koruyucu ve otoriter tutum puanlarının yüksek olduğunu tespit ederken madde kullanmayan ergenlerde demokratik tutum puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır (Ebibi Çakır, 2018). Bağımlılık yapıcı maddelerin kişilerde kaygı ve sorunlardan kaçma veya rahatlama için bu maddeleri kullandığı göz önünde bulundurulursa otoriter ailelerde yetişen ergenlerin ebeveynlerinin baskıcı tutumuna karşılık bu davranışlara yöneldiği söylenebilir.

Son olarak öğrencilerin okul dışı aktiviteleri ile anne baba tutumları arasında bir ilişki tespit edilememiştir. Öğrencilerin okul dışı aktiviteleri veya hobi uğraşlarının incelendiği çalışmalara bakıldığında farklı sonuçlar ortaya çıkmıştır. Aktaş'ın (2011) yaptığı çalışmada hobi faaliyeti bulunan ergenlerin anne babalarının daha demokratik tutum sergilediği saptanmıştır. Daha önce de belirtildiği gibi demokratik tutuma sahip ebeveynler çocuklarının ihtiyaçlarının farkındadırlar ve gelişimleri konusunda onları her zaman desteklemektedirler.

5.2 Ergenlerin Sosyodemografik Özellikleri ile Suça Eğilimleri Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Yapılan çalışmada cinsiyet değişkeni ile suça eğilim arasında bir ilişki tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha düşük ortalamaya sahip olduğu ve erkek öğrencilerin suça eğilimlerinin daha fazla olduğu saptanmıştır. Alanyazındaki çalışmalara bakıldığında benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Yapılan diğer çalışmalarda da erkeklerin kızlara göre suç işlemeye daha meyilli olduğu saptanmıştır (Cheng, 2004; Cheung, Ngai ve Ngai, 2007; Gönültaş, 2009; Gültekin Akduman, Akduman ve Cantürk, 2007; Kalb ve Williams, 2003; Kocadaş, 2007; Mancini ve Huebner, 2004). Erkek öğrenciler kişisel olarak ve yetiştirilme biçimi olarak kız

öğrencilere göre daha sert ve saldırgan davranışlarda bulunmaktadırlar. Kültürel bağlamda bakıldığında erkeklerin daha rahat hareket edebilmesi, korkusuz olmalarının teşvik edilmesi onları riskli davranışların içine çekebilir.

Çalışmada suça eğilim ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Tunceroğlu (2015) yaptığı çalışmada suç işleyen ergenlerin çoğunluğunun on yedi yaşında olduğunu tespit etmiştir. Ergenlerdeki suçluluğun on iki-on dört yaşlarında arttığı ve on yedi-on dokuz yaşlarında zirveye ulaştığı sonrasında ise yavaş yavaş azaldığı saptanmıştır (Ezinga, Weerman, Westenberg & Bijleveld, 2008). Yaş değişkenine bakıldığında 17 yaşında suça karışma oranlarının arttığı gözlenmiştir. Bu yaş grubu aileden ayrılmak ve özerkliğine kavuşmak ister. Bu durumda riskli durumlarla karşılaşan ergenler kendilerini ispat etmek adına suça daha meyilli olabilmektedir.

Bu çalışmada öğrencilerin suça eğilimleri ile devam ettikleri okul türü arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Elde edilen bulgulara göre meslek lisesine giden öğrencilerin suça daha meyilli olduğu tespit edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde doğrudan araştırmamızla ilişkili sonuçlar bulunamamıştır. Ancak ergenlerin suça eğilimli olduklarını gösteren kural dışı davranışlarıyla ilgili yapılan çalışmalarda öğrencilerin devam ettikleri okul türleriyle ilgili benzer sonuçlar saptanmıştır. Aras ve arkadaşlarının (2007) çalışmasında meslek lisesine giden öğrencilerin kuraldışı davranışlarında farklılık olduğu gözlenmiştir. Balkaya ve Ceyhan'ın (2007) çalışmalarında da Meslek lisesi öğrencilerinin suç davranışları Anadolu-Fen lisesi öğrencilerine göre yüksek çıkmıştır. Bu bulgular araştırmamızla paralellik göstermektedir. Okul ortamı düşünüldüğünde Fen lisesi ve Anadolu lisesi öğrencilerinin daha başarı odaklı oldukları ve riskli ortamlardan uzak durdukları söylenebilir. Meslek lisesi öğrencilerine bakıldığında düşük akademik beklenti olduğundan öğrenciler daha çok akran grubuyla takıldığı ve bazı riskli durumların içinde oldukları söylenebilir.

Çalışmamızda sınıf değişkeni ile suça eğilim arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır. Alanyazına bakıldığında suç eğiliminin göstergesi olabilecek kuraldışı davranışlarla sınıf değişkeni arasında anlamlı ilişkiye rastlanmıştır. Korkmaz'ın (2014) yaptığı çalışmada onuncu sınıf öğrencilerinin daha fazla kural dışı davranış sergilediği tespit edilmiştir. Çalışmamızda örneklemin çoğunluğunun onuncu sınıf öğrencilerinden oluşması sınıf değişkeni açısından farklılık olmamasında etkili olabilir.

Suç eğilim ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Suça karışan ergenlerin araştırıldığı çalışmalarda kardeş sayısı çok olan kişilerin daha fazla suça karıştığı tespit edilmiştir (Brownfield ve Sorenson, 1994; Jenkins, 1995; Özen ve ark., 2005). Kardeş sayısının artmasıyla suça karışma oranının artması da aile içinde yeterli ilgi görememek ile ilgili olabileceği gibi kardeş suçluluğunun da buna etkisi olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada suça eğilim ile hane gelir algısı arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır. Yapılan diğer çalışmalara bakıldığında aile gelir düzeyi ile suça yönelen ergenler arasında anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Hatunoğlu'nun (1994) sosyoekonomik durum ile bireylerin saldırganlık eğilimleri arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında alt ve orta sosyoekonomik düzeydeki bireylerin saldırganlık düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Dizman ve Gürsoy (2005) tarafından yapılan farklı bir çalışmada ise sosyoekonomik düzeyi düşük olan ergenlerin saldırganlık seviyelerinin yüksek olduğu saptanmıştır. Geçim derdine düşen ergenlerde hırsızlık, gasp gibi suç oranlarının fazla olduğu söylenebilir. Öte yandan hane gelir seviyesinin artması kişinin alım gücünün de artmasına sebep olur, sosyal aktiviteler ve dışarıda geçirilen zamanın süresi de artar, bağımlılık yapıcı maddelere daha kolay ulaşabilir ve bu maddelere erişimi açısından bazı ortamlara daha rahat giriş yapmasına sebep olabilir. Bu sonuçlara bakarak kişinin hane gelir düzeyinin artması az denetimli ve kontrolün az olması sebebiyle suça sebep olabilecek davranışlara yol açabilir.

Bu araştırmada suça eğilim ile öğrencilerin anneleri ile yaşama durumu arasında bir ilişki tespit edilmemiştir. Wright ve Wright (1994) yaptıkları çalışmada tek ebeveynli ailede yaşayan ergenlerin suça sürüklenme olasılığının daha yüksek olduğunu gözlemlemişlerdir. Bu oran anneleri ile yaşayan ergenlerde daha fazla olarak tespit edilmiştir (Wright ve Wright, 1994). Parçalanmış aileler ile ilgili çalışmalarında Juby ve Farrington (2001), boşanma sonrası annesi ile yaşayan erkek çocuklarda suç oranlarının boşanmamış aileler ile neredeyse aynı olduğunu tespit etmişlerdir.

Araştırmamızda suça eğilim ile öğrencilerin annelerinin çalışma durumu arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Gelişen teknoloji ve sosyal medya kullanımıyla aileler çocuklarını eskisi kadar kontrol edememektedir. Bu durumda annenin çalışması ya da çalışmaması çocuğu bu risk ortamlarında uzak tutmakta yeteri kadar etkili olmamaktadır. Alanyazına bakıldığında ise ergenlerin suça yönelimleri ve annelerinin

çalışma durumları arasında ilişkinin bulunduğu çalışmalar olduğu görülmüştür. Güngör (2019) ve Sakarya (2013) yapmış oldukları çalışmalarda suça karışan ergenlerin annelerinin çoğunluğunun çalışmadığını tespit etmişlerdir. İlk bakışta annesi çalışan çocukların ihmal edilebildiği için riskli davranışların daha yaygın olacağı düşünülebilir. Fakat bu araştırmalarda annelerin çalışmaması, evde oldukları ve çocuklarıyla daha çok zaman geçirmelerine rağmen suça sürüklenme oranının fazla olması annelerin giderek karmaşık hale gelen sosyal yaşamda eğitimsiz kalmaları ya da çocuklarına yetememeleri ile ilişkilendirilebilir.

Bu çalışmada öğrencilerin annelerinin eğitim durumu ile suça eğilimleri arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır. Ancak alanyazın incelendiğinde anne eğitim durumu ile ergenlerin suça eğilimi arasında ilişkinin olduğu çalışmalara da rastlanmaktadır. Yapılan çalışmalara bakıldığında anne eğitim seviyesi arttıkça ergenin suça karışma oranı azalmaktadır (Yılmaz, 2000; Bahçivan-Saydam, 2005; Aras, Tuncay ve Özen, 2007; Baklaya ve Ceyhan, 2007; Haskan, 2009; Bulut, 2010). Eğitim seviyesi arttıkça bireylerde farkındalığın arttığı görülmektedir. Bu durumda eğitilmiş annelerin çocuğuyla ilgili herhangi bir olumsuz durumu daha kolay farkedip müdahale ettiği düşünülebilir.

Çalışmamızda öğrencilerin babaları ile yaşama durumları ile suça eğilimleri arasında bir ilişki tespit edilmemiştir. Alanyazındaki çalışmalar daha çok anne babanın birlikte yaşama durumunu incelemiştir. Bu sonuçlara bakıldığında bulgularımıza benzer şekilde suça sürüklenen çocuklarda anne ve babası birlikte yaşayan ile ayrı yaşayan çocuklar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Lüleci, 2014).

Bu çalışmada öğrencilerin babalarının çalışma durumları ile suça eğilimleri arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır. Teker'in (2010) suçlu çocuklarda sosyodemografik özellikler ile ebeveyn tutum algısının çocuk suçluluğuna katkısını araştırdığı çalışmasında suça karışan çocuklarda babalarının %35,4'ünün vasıflı çalışan, %29,8'inin ise vasıfsız çalışan, %34,8'inin ise işsiz olduğu görülmüştür.

Araştırmamızda öğrencilerin babalarının eğitim durumları ile suça eğilimleri arasında bir ilişki bulunmamıştır. Araştırmamızla doğrudan ilişkili olmasa da alanyazında babanın eğitim durumuyla ergenlerin saldırganlık davranışları arasında ilişkinin var olduğu çalışmalar mevcuttur. Dizman ve Gürsoy (2005) çalışmalarında babası okuma yazma bilmeyen ergenlerin daha fazla saldırganlık gösterdiğini tespit etmişlerdir. Akduman ve arkadaşlarının (2007) yürüttükleri çalışmada ergenlerin babalarının eğitim

düzeyi arttıkça suça karışma oranlarının düştüğü sonucuna ulaşmışlardır. Annelerde olduğu gibi babalarda da eğitim düzeyinin artması farkındalığın fazla olmasında rol oynamaktadır. Böylece çocuklarıyla ilgilenen babaların onlara karşı sevgiyle yaklaştığı ve ergenin bu ihtiyacını dışarıda aramayıp riskli ortamlardan uzak durduğu söylenebilir.

Bu araştırmada suça eğilim ile öğrencilerin anne babalarının birlikte yaşamaları arasında bir ilişki tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, anne babası ayrı yaşayan öğrencilerin suça eğilimlerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Alanyazın incelendiğinde çalışmamızda elde edilen bulgularla benzerlik gösteren sonuçlar ortaya çıkmıştır. Giray Sözen (2016) yaptığı çalışmada suça sürüklenen ergenlerin parçalanmış ailelerden geldiği sonucunu elde etmiştir. Konuyla ilgili çalışmalara bakıldığında benzer şekilde anne babası ayrı yaşayan ergenlerde aile kavramının işlevselliğini kaybettiği ve bu durumun suça zemin hazırladığı görülmüştür (Gorman ve ark., 2004; Thornberry ve ark., 1999; Gültekin Akduman ve ark., 2007; Gürlü, 2005). Parçalanmış aile ergen için psikolojik sorunlara yol açabilir. Sağlıklı düşünemeyen çocuk doğru kararlar alamaz ve yanlış arkadaş seçimleri de eklenince suç ortamlarına daha kolay girdiği söylenebilir.

Araştırmanın bir diğer sosyodemografik değişkeni olan düzenli spor yapma ile suça eğilim arasında ilişki tespit edilmemiştir. Alanyazına bakıldığında Ulaş ve arkadaşları (2012) tarafından yürütülen suça sürüklenmiş çocuklarda ebeveyn izlemesi adlı araştırmada suç işlememiş çocukların aileleri tarafından bazı sportif etkinliklere yönlendirildiği ve düzenli spor aktivitelerinin bu konuda olumlu etkisi olduğu belirtilmiştir (Ulaş ve ark., 2012).

Bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre sigara içen öğrencilerin sigara içmeyen öğrencilere göre suça daha eğilimli oldukları tespit edilmiştir. Alanyazına bakıldığında araştırmamızla benzer sonuçlar içeren çalışmalar olduğu görülmüştür. Giray Sözen'in (2016) yürüttüğü çalışmada hem ergenlerde hem ailelerinde sigara kullanımı olanların suça sürüklenme oranları daha yüksek çıkmıştır. Özçelik (2019) ergenlerin suça sürüklenmesindeki risk etmenlerini araştırdığı çalışmasında suça sürüklenen ergenlerde sigara kullanım oranının yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışmalar araştırmamızla uyumluluk göstermektedir. Sigara kullanımı kendi başına riskli davranışken, suça eğilim ile ilişkili olması kaçınılmazdır.

Araştırmamızda elde ettiğimiz bulgulara göre öğrencilerin uyuşturucu kullanımı ile suç eğilimi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Uyuşturucu kullanan

öğrencilerin suça daha meyilli olduğu saptanmıştır. Alanyazındaki pek çok çalışmada suça yönelmiş ergenler arasında madde kullanımının yaygın olduğu belirtilmiştir (Robertson ve ark., 2004; White ve ark., 1998). Ergenlerin suça yönelmesi ve uyuşturucu kullanımı bağlamında yapılan otuzdan fazla çalışmanın dahil edildiği araştırmada uyuşturucu kullanan ergenlerin suça yönelme oranları üç dört kat daha fazla olarak bulunmuştur (Bennet ve ark., 2008). Özçelik (2019) çalışmasında benzer şekilde uyuşturucu madde kullanımının ergenlerin suça yönelmesinde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Uyuşturucu maddeler beynin işleyişini etkilediği için kişi sağlıklı düşünemez ve bilinçsizce hareket eder. Suç davranışını sergilerken uyuşturucu madde etkisinde olanların bunu bilinçsizce yaptığını söylenebilir. Öte yandan uyuşturucu maddeye ulaşabilmek için ergenlerin hırsızlık, gasp ve bazı durumlarda yaralama suçlarına da karıştığı söylenebilir.

Son olarak öğrencilerin okul dışı aktiviteleri ile suça eğilim arasında bir ilişki tespit edilememiştir. Alanyazındaki çalışmalar doğrudan ilişkili olmasa da okul dışında sosyal aktiviteye katılan öğrenciler ile suça yönelme arasında ilişki olduğunu göstermiştir. Ögüt'ün (2017) yürüttüğü çalışmada suça yönelen ergenlerde sosyal aktivite oranının düşük olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde önceki çalışmalarda da çocukluk çağındaki sınırlı sosyal aktivitenin ergenleri sosyal destekten uzak tuttuğu ve suça giden yolda risk faktörü olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Kunt, 2003; Korkmaz ve ark., 2010). Hobi faaliyetlerinde bulunan ergenin vaktini bu alanda değerlendirdiği düşünülürse riskli davranışlardan kendini bu şekilde uzak tuttuğu şeklinde yorumlanabilir.

5.3 Ergenlerin Suça Eğilimleri ile Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Yapılan çalışmada öğrencilerin anne baba tutumları ile suça eğilimleri arasında ilişki tespit edilmiştir. Lüleci (2014) tarafından yapılan çalışmada da araştırmamıza benzer şekilde suça sürüklenen çocuklar ile anne baba tutumları arasında ilişki bulunmuştur.

Elde edilen sonuçlara göre demokratik anne baba tutumu ile suça eğilim arasında zayıf ve doğru orantılı bir ilişkiye rastlanmıştır. Alanyazın incelendiğinde

bulgularımızdan farklı olarak demokratik anne baba tutumu ile suça eğilim arasında negatif yönde ilişkiye rastlanmıştır (Lüleci, 2014). Başka bir deyişle demokratik anne baba tutumuna sahip ergenlerin daha az suça eğilimli olduğu görülmüştür. Wittenborn'un (2002) yaptığı çalışmada ergenlerin suça sürüklenmesi ile demokratik anne baba tutumu arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Ergenlerin saldırganlık düzeyi ile anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen Zengin (2008) araştırmasında demokratik anne baba tutumları ile saldırganlık düzeyleri arasında ters yönlü ilişki tespit etmiştir. Başka bir çalışma sonucuna göre suça bulaşmayan ergenlerin ailelerinin daha demokratik tutum sergilediği sonucuna ulaşılmıştır (Yılmaz,2009).

Konuyla ilgili çalışmalara bakıldığında demokratik anne baba tutumu kişilerin daha sağlıklı bireyler olmasında en olumlu anne baba tutumu olarak değerlendirilmektedir fakat bu çalışmada aksi bir sonuç elde edilmiştir. Araştırmanın pandemi döneminde yapılması sebebiyle ölçekleri cevaplayan öğrencilerle bire bir ve yüz yüze iletişim kurulamamış ve anket çalışmaları çevrimiçi uygulanmıştır. Bu durum katılımcıların ölçeklerle ilgili sorularının anında yanıtlanmasına olanak tanımamaktadır. Katılımcıların her ne kadar samimi ve doğru cevaplar verdiği varsayımı üzerine çalışma tamamlansa da elde edilen bu sonucun ortaya çıkması aksi bir ihtimalin varlığını da göstermektedir. Ek olarak örneklemin suça eğilim ortalamalarına bakıldığında çok fazla yüksek puan alan öğrenci olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla suça eğilimi yüksek olan ya da suça itilmiş ergenlerle yapılan çalışmalarda daha farklı sonuçlar çıkması beklenebilir. Bunun dışında Ergenlerde Suça Yönelik Davranım Sorunları Ölçeği ile ilgili alanyazında farklı bir çalışma olmadığından karşılaştırma yapılamamıştır.

Koruyucu-istekçi anne baba tutumu ile suça eğilim arasında ters yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Araştırmamıza benzer şekilde Yılmaz (2009) yaptığı çalışmasında koruyucu istekçi anne baba tutumu ile suça sürüklenen çocuklar arasında ters yönlü bir ilişki tespit etmiştir. Bu sonuca göre suça sürüklenmeyen çocukların ailelerinin daha koruyucu-istekçi olduğu bulunmuştur. Alanyazındaki diğer çalışmalara bakıldığında araştırmamızdan farklı sonuçlar olduğu da görülmüştür. Lüleci'nin (2014) çalışmasında ergenlerin suça eğilimi ile koruyucu-istekçi anne baba tutumları arasında pozitif yönlü ilişkiye rastlanmıştır. Benzer şekilde Özkan (1995) çalışmasında suça sürüklenen ergenlerin anne babalarının daha koruyucu-istekçi tutum sergilediğini tespit etmiştir. Wittenborn (2002) ise çalışmasında çocuk suçluluğu ile koruyucu-istekçi anne baba tutumu arasında bir ilişki bulamamıştır.

Son olarak otoriter anne baba tutumu ve suça eğilim arasında zayıf şiddette ve doğru orantılı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Çalışmasında çocuk suçluluğu ile otoriter anne baba tutumunu araştıran Tinkew-Bronte ve Moore (2004) otoriter anne babaya sahip olmaları ile çocuklarda suça yönelme arasında ilişki olduğunu tespit etmiştir. Çocuk ve ergenlerin risk alma, saldırgan davranışlar ve suça yönelmeleri ile otoriter anne babaya sahip olma arasında pozitif yönlü ilişki bulunan başka çalışmalar da bulunmaktadır (Gürler, 2005; Zengin, 2008; Peker, 2012). Bu çalışmaların aksine Wittenborn (2002) ve Yılmaz (2009) suça sürüklenen çocuklar ile otoriter anne baba tutumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Otoriter ebeveynler çocuklar üzerinde baskı kurmaya çalışır, onları aşağılar ve yargılar. Bu olumsuz tutumlar karşısında ergen kendini ifade edebilmek ve otoriteye karşı gelmek adına suç davranışlarına yönelebilir.

BÖLÜM VI – SONUÇ VE ÖNERİLER

Ergenlik döneminin gelişim açısından çok önemli olduğu aşıkardır. Bu dönemde yeterli ilgi ve sevgiden yoksun olan ergenler diğer risk faktörlerinin de etkisiyle suç davranışları sergileyebilirler. Özellikle bu dönemde ebeveynleri ile ilişkileri büyük önem taşımaktadır. Anne babaların çocuklarına karşı olan tavır ve tutumları ergen için koruyucu olabilirken aynı zamanda onu suça da itebilir.

Araştırmamızda ergenlerin suça eğilimi ile anne baba tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Zonguldak ilinde liseye giden öğrencilerle yürüttüğümüz çalışmada sosyodemografik özelliklerden cinsiyet, okul türü, hane gelir algısı, anne eğitim durumu, düzenli spor yapma ile anne baba arasında ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştı. Diğer yandan çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyeti, okul türü, anne babalarının birlikte yaşama durumu, sigara ve uyuşturucu madde kullanımı ile okul dışı aktivite ile suça eğilim arasında ilişki olduğu görülmüştür.

Suç eğilim ile anne baba tutumları karşılaştırıldığında demokratik anne baba tutumu ve otoriter anne baba tutumu ile suça eğilim arasında pozitif yönde bir ilişki bulunurken koruyucu-istekçi anne baba tutumu ile suça eğilim arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Araştırmanın pandemi sebebiyle çevrimiçi anket yoluyla yapılması hedeflenenden kısıtlı bir örneklem grubuyla çalışılmasına sebep olmuştur. Araştırmamızın sınırlılıkları göz önünde bulundurulduğunda çalışmanın daha geniş bir örneklem ile yapılması daha farklı sonuçlar ortaya çıkaracaktır.

Araştırma örnekleminin 162'si (%68,9) kadın, 73'ü (%31,1) erkektir. Bu da örmneklemin cinsiyet bakımından homojen olarak dağılmadığını göstermektedir. Cinsiyet dağılımı homojen tutulduğunda daha sağlıklı sonuçlar elde edilebilir.

Araştırmamızdan elde ettiğimiz bulgular kullandığımız ölçeklerde sorulan sorularla sınırlıdır. Bu ölçeklerde kişinin etnik kökeni, yaşadığı yerin yerlisi mi yoksa oraya göç edip etmediği gibi suç davranışına etki edebilecek sorular yer almamaktadır. Bu ve benzeri sorulara verilen cevapların kişinin suça eğiliminde ne kadar etkili olduğunun da tespit edilmesi sonuçları etkileyeceğinden bu soruların da eklenmesi faydalı olacaktır. Şüphesiz ailede daha önceden suça karışmış bireyleri varlığı ergen üzerinde

olumsuz etkiler yaratacağından sosyodemografik bilgi formunda bu bilginin yer alması gerekir. Bunun yanı sıra ergen/çocuğun da önceden suça karışıp karışmaması anne baba tutumu açısından farklılıklara sebep olabilir.

Öte yandan kullanılan ölçeklerin en az 15 yıl önce geliştirildiğini düşünürsek bazı maddelerinin günümüzde geçerli olmadığını söyleyebiliriz. Bu sebeple yeni ölçekler geliştirilebilir ve daha tutarlı sonuçlar elde edilebilir.

Suça eğilimi araştırdığımız bu çalışmada farklı suç tiplerine göre değerlendirme yapılmamıştır. Örneğin hırsızlık, gasp veya adam öldürme birbirinden farklı suç tipleri olup kişinin hangi suça eğiliminin olduğu da tespit edilmeli ve buna uygun rehabilitasyon çalışmaları yapılmalıdır.

Alkol kullanımının tek başına riskli bir faktör olduğu yapılan çalışmalarda tespit edilmiştir. Bu araştırmada alkol kullanımının sorulmaması bulgular açısından sınırlılık olarak değerlendirilebilir. Sonraki çalışmalarda suç davranışı ve alkol kullanımının ilişkisinin araştırılması yararlı olacaktır.

Anne baba tutumu ile suça eğilim arasında ilişki tespit edildiğinden, bu alanda çalışmalar yapılabilir. Ebeveynler için bilgilendirici eğitimler düzenlenebilir. Bunun için anne babaları kolayca bir araya getirebilecek kurumlar okullardır. Okullarda ise yöneticiler ve öğretmenlere büyük iş düşmektedir. Özellikle okul psikolojik danışmanları sorunlu öğrencileri tespit ettiğinde önleyici çalışmalar yapmalı ve bu konuda hem diğer öğretmenlerle hem de ailelerle işbirliği içinde hareket etmelidir.

KAYNAKÇA

- Akbaba, T. (2011). Kartal-Kadıköy bölgesi çocuk suçluluğu profili. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.*
- Akcan Parlaz, E. A., Tekgül, N., Karademirci, E., & Öngel, K. (2012). Ergenlik dönemi: fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci. *Turkish Family Physician*, 3(2), 10-16.
- Akduman, G., Akduman, B., & Cantürk, G. (2007). Ergen suçluluğunda bazı kişisel ve ailesel özelliklerin incelenmesi Orijinal Araştırma. *Türk Pediatri Arşivi*, 42(4), 156-161.
- Aksel, Ş., & Irmak, T. (2014). Gelişim Psikolojisi Bakış Açısıyla Çocuk Suçluluğu. Ege Üniversitesi Yayınları. *Edebiyat Fakültesi, Yayın*, (179), 109.
- Aktaş, S. (2011). 9. sınıfta anne baba tutumları ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Aktaş Özkafacı, A. (2012). Annenin çocuk yetiştirme tutumu ile çocuğun sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ar El Üniversitesi, İstanbul.*
- Alıkaşifoğlu, M., & Bilimdalı, A. (2008). Ergenlerde davranışsal sorunlar. *İÜ Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri*, 2(63), 55-59.
- Aras, Ş., Günay, T., Özcan, S. ve Orçın, E. (2007), “İzmir İlinde Lise Öğrencilerinin Riskli Davranışları”, *Anatolian Journal of Psychiatry*. 8, 186–196.
- Arıkan, D., Çelebioğlu, A., & Tüfekçi, F. G. (2013). Çocukluk dönemlerinde büyüme ve gelişme. *Pediatric Hemşireliği. Ankara: Akademisyen Tıp Kitabevi*, 53-66.
- Arnett, J. J. (1999). Adolescent storm and stress, reconsidered. *American psychologist*, 54(5), 317.
- Atlam, D. H., & Kayli, D. Ş. (2019). Bağımlılıkta Riskli Bir Durum: Suç Davranışı. *Türkiye Klinikleri Child Psychiatry-Special Topics*, 5(2), 11-17.

- Aydın, B. (1997). *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Vakfı Yayınları.
- Aydın, B. (2015). *Çocuk Ve Ergen Psikolojisi*. İstanbul: Nobel Yayıncılık.
- Bahçivan-Saydam, R. ve Gençöz, T. (2005), “Aile İlişkileri, Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Kendilik Değerinin Gençler Tarafından Belirtilen Davranış Problemleri İle Olan İlişkisi”, *Türk Psikoloji Dergisi*. 20, 55, 61–74.
- Bal, H. (2004). *Çocuk Suçluluğu*.(1.Baskı). Isparta: Fakülte Kitabevi.
- Balkaya, A., ve Ceyhan, E. (2007), “Lise Öğrencilerinin Suç Davranışı Düzeylerinin Bazı Kişisel ve Ailesel Nitelikler Bakımından İncelenmesi”, *Aile ve Toplum Dergisi*. 3, 11, 13–27.
- Baumrind, D., Brooks-Gunn, J., Lerner, R., & Peterson, A. C. (1991). The encyclopedia of adolescence. *Parenting styles and adolescence*, 746-758.
- Baykan, N. (2014). *Anne-baba tutumları ile internet bağımlılık düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi (Sultanbeyli ilçesi örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Behrman RE, Kliegman RM, Jenson HB (2000) Growth and Development: Nelson’s Textbook of Pediatrics:Part II,16th ed, WB Saunders, Philadelphia, p.52-57.
- Bennett, T., K. Holloway, and D. Farrington, *The statistical association between drug misuse and crime: A meta-analysis*. Aggression Violent Behavior 2008. 13(2): p. 107-118.
- Brownfield, D., & Sorenson, A.M. (1994). Sibship size and sibling delinquency. *Deviant Behavior*, 15, 45–61.
- Bulut, F. (2010), “Ergenlerde Görülen Kural Dışı Davranışların Aile İşlevselliği, Aile Risk Faktörü ve Yaşam Kalitesi Açısından İncelenmesi” *Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Bülbül, A. (2014). *Ergenlerin algılanan anne baba tutumları ile yakın ilişkilerindeki psikolojik eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Cheng, T. (2004). Impact of family stability on children’s delinquency: An implication for family preservation. *Journal of Family Social Work*, 8(1), 47-60.

- Cheung, C. K., Ngai, N. P. ve Ngai, S. S. Y. (2007). Family strain and adolescent delinquency in two Chinese cities, Guangzhou and Hong Kong. *Journal of Child and Family Studies*, 16, 626-641.
- Collins, W. A., Welsh, D. P., & Furman, W. (2009). Adolescent romantic relationships. *Annual review of psychology*, 60, 631-652.
- Connolly, J., & McIsaac, C. (2009). Adolescents' explanations for romantic dissolutions: A developmental perspective. *Journal of adolescence*, 32(5), 1209-1223.
- Cürebal, F., Çetin, Ö.G.(Ed.).(2012). Anne-Baba, Veli, Aile Eğitimi Ve Rehberliği 0-18 Yaş Grubu Gelişimi Rehberi. İstanbul: Kadıköy İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
- Çalık T, Kurt T. Okulda Şiddetin Önlenmesi Ve Güvenli Okul. Okullarda Şiddet Ve Çocuk Suçluluğu: Eğitim Ve Şiddet. 1. Basım. Ankara, Hegem Yayınları, 2006.
- Çalış, N. (2019). *Ergenlik Döneminde Bulunan Öğrencilerin Aile İlişkilerinin Okul Yasamına Yansımaları ve Okul Sosyal Hizmeti*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Çerik, Ş. (2002). Ailelerin gençlere karşı tutumları ve gençlerin ailelerinin tutumlarını algılayışlarına yönelik üniversite gençliği üzerinde bir araştırma. *Ege akademik bakış dergisi*, 2(1), 21-24.
- Çevik, G. B. (2007). *Lise 3. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkileri ve benlik saygılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Derman, M. T., & Başal, H. A. (2013). Okulöncesi çocuklarında gözlenen davranış problemleri ile ailelerinin anne-baba tutumları arasındaki ilişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 115-144.
- Demir, N. Ö., Baran, A. G., & Ulusoy, D. (2005). Türkiye’de ergenlerin arkadaş-akran grupları ile ilişkileri ve sapmış davranışlar: Ankara örnekleme. *Bilig*, (32), 83-108.
- Demir, E. K., & Şendil, G. (2008). Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 15-25.

- Dizman, H., & Gürsoy, F. (2005). İlköğretim dördüncü ve beşinci sınıfa devam eden anne yoksunu olan ve olmayan çocukların saldırganlık eğilimleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(2), 437-446.
- Dönmezer, S. (1999). Kriminoloji. İstanbul: Filiz Kitabevi
- Durkheim, E. (1992). *İntihar*. (Çev:Özer Özankaya); Ankara: İmge Kitabevi.
- Dursun, A. (2010). *Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Doktora Tezi, DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Eldeleklioğlu, J. (1996). *Karar Stratejileri ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Ezinga, M. A. J., Weerman, F. M., Westenberg, P. M. & Bijleveld, C. C. J. H. (2008). Early adolescence and delinquency: levels of personality development and self control as an explanation of rule breaking and delinquent behaviour. *Psychology, Crime, and Law*, 14(4), 339-356.
- Gallatin, J. (1995). Ergenlik kuramları. *Ergenliği Anlamak (49-80)*(Çev. Nermin Çelen) B. Onur (Ed.). Ankara: İmge Yayınevi.
- Gençtanırım, D. (2004). *Ergenlerde intihar olasılığının yordanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Gençtanırım-Kuru (2010). *Ergenlerde riskli davranışların yordanması*.Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi: Ankara.
- Giray Sözen, F.S. (2016). *Suçta Sürüklenmiş Ergenlerin Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları Ve Anne-Babaya Bağlanma Düzeylerinin İncelenmesi*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Gorman-Smith,D.,Henry,B.D.,Tolan, P.D., (2004) *Exposure to Community Violence and Violence Perpetration: The Protective Effects of Family Functioning*. *Journal Clinical Child and Adolescent Psychology*, 33(3); 439-449.
- Gökpınar M. Sosyal ve kriminal boyutlarıyla çocuk suçluluğu. *TBB Dergisi* 2007, 72: 206-33.
- Gönültaş, M. B. (2009). *Adana ilinde mala ve şahsa karşı suç işleyen çocukların sosyodemografik özelliklerinin ortaya konulması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Gözcü Yavaş, C. Ö. Y., & Kasapoğlu, A. T. D.(2012). *Ergen gözüyle ergen anababa*

- ilişkileri*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güler, M. (2010). Sosyal psikoloji bakış açısından çocuk ve ergenlerde suçlu davranış gelişimi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 89, 355-372.
- Güngör, N. *Suçta Sürüklenen Çocuk/ Ergenlerde Duygu Düzenleme İle İletişim Biçimleri Arasındaki İlişki Ve Etkileyen Faktörler*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Gürler, A. (2005). *Çocuğun Suça Yönelmesinde Aile Faktörünün ve Akran Gruplarının Rollerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Hancı, I.H., *Gecekondulaşma ve çocuk suçluluğu*. Journal of Forensic Medicine 1995. 11(Supp: 1-2-3-4): p. 55-62.
- Haskan, Ö. (2009), “Ailesel Niteliklere Göre Ergenlerde Şiddet Eğiliminin Görülme Sıklığı”, *Adana: X. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Özet Kitabı*, 201.
- Hatunoğlu, A. (1994). *Ana-baba tutumları ile saldırganlık arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Hines, A. M. (1997). Divorce-related transitions, adolescent development, and the role of the parent child relationships: a review of the literature. *Journal of Marriage and the Family*, 59, 375–388.
- Hockenberry JM (2011) Family Centered Care of the Adolescent Health. Nursing Care of Infants and Children. Philadelphia, Mosby, p.738-837.
- Holland-Hall C, Burstein, GR. Adolescent Development. In Nelson’s Textbook of Pediatrics. 20. Basım: (p. 926–936.e1). Hollanda, Elsevier Inc, 2015.
- İlci, Ş. (2002). *Çocuk suçluluğu ve çocuk yargılamasının adli bilimler açısından değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Işık H. Çocuk suçluluğu ve okullarla ilişkisi. Ahi Evran Üniversitesi, *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* 2006, 7: 287-99.
- İçli, T.G., *Kriminoloji*. 2016, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Jenkins, P.H. (1995). School delinquency and school commitment. *Sociology of Education*, 68, 221-239.

- Jessor, R. (Ed.). (1998). *New perspectives on adolescent risk behavior*. Cambridge University Press.
- Kahriman, İ., Polat, S. (2003). Adölesanlarda Aileden ve Arkadaşlardan Algılanan Sosyal Destek Ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 6(2).
- Kalb, G., & Williams, J. (2003). Delinquency and gender. *Applied economics letters*, 10(7), 425-429.
- Karakuş Ö., Tekin H.H. (2012). Çocuk Koruma Kanunu Uyarınca Haklarında Danışmanlık Tedbiri Uygulanan Çocukların Özellikleri Sosyal Politika Çalışmaları, 7(29), 29-44.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kekeç, A. N. (2019). *Ergenlik dönemindeki bireylerde saldırganlık davranışları ve algılanan anne baba tutumları*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul..
- Kılıç, M. (2013). Gerçek yaşam tadında gelişim dönemleri 2: Erinlik-ergenlik. Ankara: Pegem A.
- Kılıççı, Y. (1989). *Okulda ruh sağlığı*. Ankara: Şafak Matbaacılık.
- Kocadaş, B. (2007). Düşük Sosyo-Ekonomik Yapı Suç İlişkisi: Malatya'da Çocuk Suçluluğu. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 157-186.
- Koç, M. (2003), “Gelişim ve Din Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi”, *Ekev Akademi Dergisi*, 7 (15). Ergenlik Dönemi Özellikleri
- Koçak, M., & Batıgün, A. D. (2017). Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeğinin (ŞİSDÖ) Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 1(1), 1-11.
- Korkmaz, M. N., & Erden, G. (2010). Çocukları suç davranışına yönelten olası risk faktörleri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 76-87.
- Köse, N. (2015). Ergenlerde akran ilişkilerinin mutluluk düzeyine etkisi. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 2 (4), 1-6.
- Kulaksızoğlu, A. (2014). Ergenlikte Sosyalleşme ve Ahlak Gelişimi: Ergenlik Psikolojisi. 16. *Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul*.
- Kunt, V. (2003). *Çocuk ve Suç*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Kuzgun, Y.(1972) *Anne-Baba Tutumlarının Bireyin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi*,Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Enstitüsü, Ankara.
- Kuzgun, Y. ve Eldeleklioğlu J. Anne-Baba Tutumları Ölçeği Edit: Yıldız Kuzgun ve Feride Bacanlı: *Pdr'de Kullanılan Ölçekler*.AnkaraNobel Yayın Dağıtım 2005.
- Lindberg, L. D., Boggess, S., Porter, L., & Williams, S. (2000). Teen Risk-Taking: A Statistical Portrait.
- Lüleci, O. (2014). *Çocukların Suça Sürüklenmesinde Ailesel Faktörlerin Rolü (İzmir İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, DEÜ, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Mancini, J. A., & Huebner, A. J. (2004). Adolescent risk behavior patterns: Effects of structured time-use, interpersonal connections, self-system characteristics, and socio-demographic influences. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 21(6), 647-668.
- McWhirter, J. J., McWhirter, B. T., McWhirter, A. M., & McWhirter, E. H. (1998). At risk youth: A comprehensive response. *Adolescence*, 33(132), 964.
- National Center For Juvenile Justice (NCJJ) İnternet Sayfası. (2020).
http://www.ncjj.org/Projects/model_data_project.aspx (30.12.2020).
- National Police Agency Juvenile Division (NPAJD) İnternet Sayfası. (2020).
www.npa.go.jp (30.12.2020).
- Office of Jevenile Justice and Delinquency Prevention (OJJDP) İnternet Sayfası. (2020). www.ojjdp.gov (30.12.2020).
- Ocakçı, A. F. (2015). Ergenlik dönemi özellikleri. AF Ocakçı & F. Üstüner Top. *Yetişkinliğe bir adım kala ergen sağlığı*, 1-7.
- Ögel, K. (2007). *Riskli davranışlar gösteren çocuk ve ergenler alanda çalışanlar için bilgiler*. İstanbul: Yeniden Sağlık ve Eğitim Derneği.
- Öğüt, O. (2017). *Suçta sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri, algılanan aile işlevselliğinin ve ebeveyn tutumlarının suçta sürüklenme üzerine etkisinin değerlendirilmesi*. Uzmanlık tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Özçelik B, Karamustafaoğlu O. Ergenlik dönemi ve ergenlerde suisid açısından risk faktörlerinin değerlendirilmesi. *Düşünen Adam*. 2002;68-76.

- Özçelik, T. C. (2019). *Suçta Sürüklenen Çocuklarda Risk Etkenlerinin Ve Medikolegal Değerlendirme Sonuçlarının İncelenmesi*. DEÜ, Tıp Fakültesi, Uzmanlık Tezi, İzmir.
- Özen, Ş., Ece, T.A., Oto, R., Tıraşçı, Y. & Gören, S. (2005). Juvenile delinquency in a developing country: A province example in Turkey. *International Journal of Law and Psychiatry*, 28, 430–441.
- Özkan, H. (1995). Ailenin Bazı Özelliklerinin Çocuğun Suça Yönelmesinde Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 19 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Samsun.
- Öztürk, B. and M.R. Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbirleri Hukuku, Yeni TCK'ya Göre Yenilenmiş 8*. 2005, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Öztürk, N. (2013). *Suçta sürüklenen çocukların risk alma davranışlarının ve problem çözme becerilerinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özyürek, A. (2017). Okul Öncesi Çocuğa Sahip Anne-Babalara Yönelik “Çocuk Yetiştirmeye İlişkin Anne-Baba Görüşleri Ölçeği” ve “Anne-Baba Tutum Ölçeği” Geliştirme Çalışması1 A Study on Developing “Parent Views on Raising Children Scale” and “Parent Attitudes Scale” for Parents with Preschool Children. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 26-38.
- Paus, T., Keshavan, M., & Giedd, J. N. (2008). Why do many psychiatric disorders emerge during adolescence?. *Nature reviews neuroscience*, 9(12), 947-957.
- Pekkarakaş, E. (2010). 3-6 yaş çocukların babalarının çocuk yetiştirme tutumları ile eğitime katılım düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Doktora Tezi, DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Robertson, A.A., et al., *Prevalence of mental illness and substance abuse disorders among incarcerated juvenile offenders in Mississippi*. Child Psychiatry Human Development 2004. 35(1): p. 55-74.
- Sadock B, Sadock VA, Ruiz P. Kaplan and Sadock's Synopsis of Psychiatry Behavioral Sciences/Clinical Psychiatry. 11th Edition, Wolters Kluwer/Lippincott Williams and Wilkins, New York, 2015.

- SAK Ramazan, ŞAHİN SAK İkbāl Tuba, ATLI Sibel ve ŞAHİN Betül Kübra, “Okul Öncesi Dönemi: Anne Baba Tutumları”, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2015, Cilt: 11, Sayı: 3, s. 972-991.
- Santrock, J. W. (2015). *Adolescence*. New York, NY: McGraw-Hill Education.
- Say, G. Y., & Durak Batıgün, A. T. D. (2016). *Problemli internet kullanımı ile ilişkili bazı değişkenler: Ebeveyn-Ergen ilişki niteliği, yalnızlık, öfke ve problem çözme becerileri*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara.
- Sayiner, B., Köknel, Ö., & Turanlı, M. (2005). Lise öğrencilerinin Ana-Baba Tutumunun Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 193-212.
- Semerci, B. (2007). *Ergen ruh sağlığı*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Sezer, Ö., & Vuslat, O. (2010). Üniversite Öğrencilerinde Kendilerini Değerlendirmelerinin Ana Baba Tutumları Ve Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3), 743-758.
- Sipahioğlu, Ş. (2002). *Ana Baba Tutumları ile Gençlerdeki Duygusal ve Davranışsal Bozukluklar Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Steinberg, L. (2007). *Adolescence*. Sixth Edition. McGrawHill.
- Sullivan, H. S. (1953). *The Interpersonal Theory of Psychiatry*. New York-London: W. W.Norton & Company.
- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E., & Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59.
- Texas Juvenile Justice Department (TJJJD) İnternet Sayfası. (2020). <http://www.tjjd.texas.gov/> (30.12.2020).
- Thornberry, T. P., Smith, C., Rivera, C., Huizinga, D., ve Stouthamer-Loeber, M. (1999). *Family Disruption and Delinquency*. *Juvenile Justice Bulletin*. US Department of Justice. 1-7.

- Törüner, E. K., & Büyükgönenç, L. (2012). *Çocuk sağlığı: temel hemşirelik yaklaşımları*. Göktuğ Yayıncılık.
- Tunceroğlu, Z. (2015). *Suçta sürüklenen çocuklarda mükerrerliğin irdelenmesi*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Tuzgöl M. (2000). Ana-baba tutumları farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2, (14), 39 – 48.
- TÜİK Ana Bülteni. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=98&locale=tr>. 15 Aralık 2020.
- Uluğtekin, S. (1991) Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma, Bizim Büro, Ankara.
- Uruk, A., & Demir, A. (2003). Pairs and family rol on prediction of adolescents level isolation. *Journal of Psychology*, 137(2), 98-114.
- Ünüvar, A. (2007). “Lise Öğrencilerinin Algıladıkları Ana-Baba Tutumları İle Kendine Saygı Düzeylerinin İncelenmesi” Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- White, H.R. and S. Hansell, *Acute and long-term effects of drug use on aggression from adolescence into adulthood*. Journal of Drug Issues, 1998. 28(4): p. 837-858.
- Wittenborn, M. (2002). *The Relations Between Parenting Style and Juvenile Delinquency*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Southern Illinois University at Carbondale.
- World Youth Report. 2003. www.un.org/development/desa/youth/world-youth-report/worldyouth-report-2003.html (29.12.2020).
- Yavuzer, H., *Çocuk ve Suç*, 10. Basım. 2001: İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2013). *Çocuk psikolojisi (36. baskı)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yenigün, F. (2019). *Ergenlik döneminde algılanan anne baba tutumlarının bireyin ruhsal durumları ve akran ilişkileri üzerindeki etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldız, E., & Erci, B. (2011). Anne baba tutumları ile adölesan saldırganlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(3), 6-11.
- Yıldız Peker, A. (2012). Lise Öğrencilerinde Risk Alma Davranışının Akran Baskısı, Ana baba Tutumları Ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Desteğe Göre

- Yordanması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yılmaz, T. (2000). *Ergenlerde risk alma davranışlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İzmir.
- Yılmaz, A. (2000). Anne Baba Tutum Ölçeği'nin Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 7(3), 160-172.
- Yılmaz, A. (2009). *Suçta Yönelmiş ve Yönelmemiş 14- 18 Yaş Arası Ergenlerin Empati Düzeylerinin ve Ana- Baba Tutumlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Yılmaz, K. (2018). *Anne Baba Tutumlarının Ergenlerde Benlik Saygısına Etkisi*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Zengin, E. (2008). Anne Baba Tutumları ile Adolesan Saldırganlığı Arasındaki ilişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

EKLER

Ek 2. Kişisel Bilgiler Formu

1. Cinsiyetiniz: (K) (E)
2. Doğum Tarihiniz: _____
3. Kaçınıcı sınıfa devam ediyorsunuz? _____
4. Sizden başka kaç kardeşiniz var? _____
5. Ailenizin tahmini aylık gelir durumu:
 - a. Düşük
 - b. Ortanın altı
 - c. Ortanın üstü
 - d. Yüksek
6. Aşağıdaki soruları annenizin şu andaki durumuna göre cevaplayınız.
 - a. Sağ ☐ Ölü ☐
 - b. Birlikte mi yaşıyorsunuz? Evet ☐ Hayır ☐
 - c. Çalışıyor mu? Evet ☐ Hayır ☐
7. Annenizin eğitim durumuna uygun seçeneği işaretleyiniz.
 - a. Okuması yazması yok.
 - b. İlkokula gitmemiş, okuma yazma biliyor.
 - c. İlkokul mezunu
 - d. Ortaokul mezunu
 - e. Lise mezunu
 - f. Üniversite mezunu
8. Aşağıdaki sorulara babanızın şu andaki durumuna göre cevaplayınız.
 - a. Sağ ☐ Ölü ☐
 - b. Birlikte mi yaşıyorsunuz? Evet ☐ Hayır ☐
 - c. Çalışıyor mu? Evet ☐ Hayır ☐
9. Babanızın eğitim durumuna uygun seçeneği işaretleyiniz.
 - a. Okuması yazması yok.
 - b. İlkokula gitmemiş, okuma yazma biliyor.
 - c. İlkokul mezunu
 - d. Ortaokul mezunu
 - e. Lise mezunu
 - f. Üniversite mezunu

13. Anne ve babanız sağ ise aşağıdakilerden size uyan seçeneği işaretleyiniz.

- a. Anne babam evli ve birlikte yaşıyorlar.
- b. Anne ve babam boşanmış fakat birlikte yaşıyorlar.
- c. Anne ve babam resmi nikâhsız birlikte yaşıyorlar.
- d. Anne ve babam evli fakat ayrı yaşıyorlar.
- e. Anne ve babam boşanmış ayrı yaşıyorlar.

14. Herhangi bir sporu düzenli yapıyor musunuz? Evet ☐ Hayır ☐

15. Sigara, içki vb. maddeleri düzenli kullanır mısınız? Evet ☐ Hayır ☐

16. Herhangi bir uyuşturucu madde denediğiniz oldu mu? Evet ☐ Hayır ☐

17. Okul dışında en çok zamanınızı harcadığınız aktivite türü nedir?

Aşağıdakilerden sadece birini seçebilirsiniz. Eğer bunların dışında yapmaktan hoşlandığınız aktiviteler varsa “Diğer” bölümüne yazınız.

- a. Oyun oynamak
- b. İnternette dolaşmak
- c. Sosyal medyada vakit geçirmek
- d. Spor yapmak
- e. Kitap okumak
- f. Bahçe işleriyle uğraşmak
- g. Günlük tutmak
- h. Şiir, hikaye gibi yazılar yazmak
- i. Diğer:

Ek 3. Özgeçmiş

Adı Soyadı: Havagül Aslan

Doğum Yeri:

e-posta:

Öğrenim Durumu:

Cumhuriyet İlköğretim Okulu,Ereğli/2006

Özel Yıldırım Erkek Lisesi, Ereğli/2010

Boğaziçi Üniversitesi, Lisans , Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü, İstanbul/
2016

Üsküdar Üniversitesi, Yüksek Lisans, Adli Psikoloji

İş Deneyimi:

Özel Alaplı Caner Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, 2019